ಪ್ರೊ. ಸಾ. ಕೃ. ರಾ - ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ - ೪

ದಂಡಿಯ

ಆವಂತಿಸುಂದರೀ

ಕನ್ನಡ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕಥನ

ವಿದ್ಯಾಲಂಕಾರ
ಪ್ರೊ. ಸಾ. ಕೃ. ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾವ್

ಸುರಮಾ ಪ್ರಕಾಶನ
ಬೆಂಗಳೂರು-11

ದಂಡಿಯ

ಅವಂತಿಸುಂದರೀ

ಕನ್ನಡ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕಥನ

ಲೇಖಕರು :

ವಿದ್ಯಾಲಂಕಾರ

ಪ್ರೊ. ಸಾ. ಕೃ. ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾವ್

ಸಂಪಾದಕ :

ಸಾ. ರಾ. ಸುದರ್ಶನ

ಸುರಮಾ ಪ್ರಕಾಶನ

ಪ್ರೊ. ಸಾ. ಕೃ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಸ್ಮಾರಕ ನಿಧಿ

ಬೆಂಗಳೂರು–560 011

Dandi's Avantisundari Katha,
a concise summary in Kannada by
Vidyalankara Prof. S. K. Ramachandra Rao,
Published by Dr. S. R. Sudarshan,
for Surama Prakashana, the publication wing of
the Prof. S. K. Ramachandra Rao Memorial
Trust (R), 305, 6th Cross, I Block, Jayanagar,
Bangalore-560 011, Phone : 080-26563957,
E-mail : drsrsudarshan@gmail.com

© : Prof. S. K. Ramachandra Rao Memorial Trust (R)

Pages : xii + 78

First Edition : 2008

Price : Rs. 70/-

ISBN-978-81-906740-3-4

Printed by Vagartha, Bangalore. vagartha@yahoo.com

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕಾ

	ಮುನ್ನುಡಿ	
	ಲೇಖಕರ ಪರಿಚಯ	
೧.	*ಪೀಠಿಕೆ*	1
೨.	*ದಂಡಿಯ ಪೂರ್ವಜರು*	4
೩.	*ದಂಡಿ*	7
೪.	*ರಾಜಹಂಸನ ಕಥೆ*	11
೫.	*ರಾಜವಾಹನನ ಜನನ*	19
೬.	*ಅಪಹಾರವರ್ಮನ ಕಥೆ*	25
೭.	*ಉಪಹಾರವರ್ಮನ ಕಥೆ*	29
೮.	*ಪೋತಪನ ಕಥೆ*	32
೯.	*ವರರುಚಿಯ ಕಥೆ*	35
೧೦.	*ವ್ಯಾಡಿಯ ಕಥೆ*	36
೧೧.	ಇಂದ್ರದತ್ತನ ಕಥೆ	38
೧೨.	*ಉಪವರ್ಷನ ಕಥೆ*	40
೧೩.	*ದೈವ ರಕ್ಷಿತ*	48
೧೪.	*ಅರ್ಥಪಾಲನ ಕಥೆ*	53
	ಅನುಬಂಧ	
	ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲ	58

ಮುನ್ನುಡಿ

ಪ್ರೊ. ಸಾ. ಕೃ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು ೧೯೬೮ ರಲ್ಲಿ ಮಯೂರ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೭ ತಿಂಗಳು ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಥೆಯ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಸರಣಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಅದರ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ **The Journal of Oriental Research, Madras** ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಹರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರು ಅವಂತಿ ಸುಂದರೀ ಕಥಾ ಸಾರ ಮತ್ತು ಅವಂತಿ ಸುಂದರೀ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದನ್ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಅಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅವರ ತೀರ್ಥರೂಪರು ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಕ್ಯಾಲಿಸನ್ ಕಾಲೇಜ್ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅವರು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು, ಕೆಲಸದ ಒತ್ತಡದಿಂದಲೋ ಏನೊ ಈ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ದಂಡಿಯ ವಿಚಾರ

ದಂಡಿಯ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಅವನ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಎಮ್. ಆರ್. ಕಾಲೇ[೧], ಜಿ. ಹರಿಹರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ[೨], ಎಮ್. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸೈಯ್ಯಂಗಾರ್[೩], ಆಚಾರ್ಯ ಬಲದೇವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ[೪] ಮತ್ತು

---

೧. M. R. Kale, Dasakumaracarita of Dandin, Motilal Banarasidass, 2003, (reprint).

೨. G. Harihara Sastri, The Journal of Oriental Research, Madras, 1957.

೩. ಎಂ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಂಪುಟ ೧, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೬.

೪. ಆಚಾರ್ಯ ಬಲದೇವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ, ಅನು: ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೮೦.

ಎಮ್. ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯರ್[೫] ಅವರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ನಂತರ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ:

★ ದಂಡಿಯ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ (ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗ) ಮತ್ತು ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರಾಂತ್ಯದವನು (ದಕ್ಷಿಣಾತ್ಯನಾಗಿ ಕಾಂಚಿಪುರಂ ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರಬಹುದು) ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿದ್ದು ೧೯೨೪ರ ನಂತರ. ೧೯೧೬ ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಎಮ್. ಆರ್. ಕವಿ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಒಂದು ತುಂಡಾದ ಅಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅವಂತಿಸುಂದರೀಕಥೆ ಎಂಬ ಗದ್ಯಕಾವ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ದೊರೆಕಿತು. ಅದನ್ನು ಮತ್ತು ಆದರ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಛಂದೋಬದ್ಧವಾದ ಕೃತಿ ಅವಂತೀಸುಂದರೀ ಕಥಾ ಸಾರವನ್ನು ೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. (ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಚ್ಯಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಚೆನ್ನೈ). ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಜಿ. ಹರಿಹರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕೇರಳದ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಥೆಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯು ದೊರಕಿ, ೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ **The Journal of Oriental Research, Madras,** ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ದಂಡಿಯ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.

★ ದಶಕುಮಾರಚರಿತೆ ಎಂಬ ಗದ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಯಾವ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಯಾವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದು; ಮತ್ತೆ ೧೦ನೆ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಯಾವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಹೆಸರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲ. ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಕಾರ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥವು ಕೇತನ ಎಂಬ ಕವಿಯಿಂದ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಗೆ ೧೩ ರನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿ ಯಾವನೋ ಬೇರೆ ವಿದ್ವಾಂಸನಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಮರು ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿರಬಹುದು.

ದಶಕುಮಾರಚರಿತೆಯು ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಥೆಯ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾಗಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ: ಪೂರ್ವ ಭಾಗ ಅಥವ

---

೫. M. Krishnamachariar, History of Classical Sanskrit Literature, TTD, 1937.

ಪೂರ್ವ ಪೀಠಿಕೆ, ಮೂಲ ಗ್ರಂಥ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾಗ. ಈ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು, ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಪೀಠಿಕೆಯು ರಚಿತವಾದ ಶೈಲಿ ಅಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿರದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆಗೆ ಪುರಾತನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ಲೀಲ ಹಾಗು ಗ್ರಾಮ್ಯ ಚಾಟೂಕ್ತಿಗಳು ಕಂಡು ಬಂದು, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸೈಯ್ಯಂಗಾರ್‌ರ ಪ್ರಕಾರ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶನದಂತಹ ಉತ್ತಮ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ಅಸಂಭವ. ಪೂರ್ವ ಭಾಗವು ಅಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಾದ ಕೃತಿ ಎಂದು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಥೆಯನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಥೆಯೇ ದಂಡಿಯ ಮೌಲಿಕ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಥಾ ಕಾವ್ಯವು ಈಗಲೂ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕುಮಟಾದ ಡಾ|| ಎ. ವಿ. ಬಾಳಿಗಾ ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಮಹೇಶ್ ಅಡಕೋಳಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶ್ ಪಂಡಿತ್ ಅವರ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಅನಂತಶಯನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದವರು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಯು ದೊರೆಕಿತು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಾನು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ದಂಡಿಯು ರಚಿಸಿದ ಈ ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೂಲ ಕೃತಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಪುಟಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ವಾಗರ್ಥ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಮಾರಕ ನಿಧಿಯ ಪರವಾಗಿ ನಾನು ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಗುರುಪೂರ್ಣಿಮಾ | ಸಾ. ರಾ. ಸುದರ್ಶನ
ಸರ್ವಧಾರಿ ಸಂವತ್ಸರ

ಲೇಖಕರ ಪರಿಚಯ

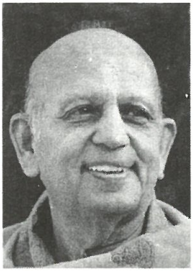

ಪ್ರೊ. ಸಾ.ಕೃ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು (1925-2006) ಈ ತಲೆಮಾರಿನ ವಿಖ್ಯಾತ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಚಿಂತಕರು, ಸಂಗೀತಜ್ಞರು, ಕಲಾಕಾರರು, ಪ್ರಬಂಧಕಾರರು, ಉತ್ತಮ ವಾಗ್ಮಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಅವರು ಬಾಲ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಅವರ ತೀರ್ಥರೂಪರವರಿಂದಲೇ ಪಡೆದು, ನಂಜನಗೂಡಿನ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿದ್ವಾನ್ ಪಾಲಕ್ಕಾಡು ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಸೈನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಅನಂತರ NIMHANSನಲ್ಲಿ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಹಲವು ಕಾಲ ಇದ್ದರು.

ಅವರು ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಕಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸಂಹಳದ ನಾರದ ಮಹಾಥೇರರ ಬಳಿ ಪಾಳಿ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪಿಟಕಗಳನ್ನು, ವಿಜಯಸೂರಿ ಗಣಿಯವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಮಾಗಧೀ ಪ್ರಾಕೃತವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸ್ವಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಟಿಬೆಟ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತರು. ರಾಯರು ಕೆಲಕಾಲ ಅಮೆರಿಕೆಯ ಪೆಸಿಫಿಕ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದು, ಅನೇಕ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ವತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ, ಆಗಮ ಮಹಾಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ರಾಯರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನೂರೈವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ 'ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ-ನೆಲೆ-ಹಿನ್ನೆಲೆ' ಮತ್ತು 'ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳು ರಾಜ್ಯಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕ್ಯಾಡಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದವು.

ವಿದ್ಯಾಲಂಕಾರ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿ, ಸಂಗೀತ ಕಲಾರತ್ನ, ವಾಚಸ್ಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳಿಗೆ ಭಾಜಿಯಾಗಿದ್ದರು. ವೇದ ಸಮ್ಮಾನ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಸಾಂಪ್ರಾದಾಯಿಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೀತ್ಯಾ ಋಗ್ವೇದ ದರ್ಶನವೆಂಬ ಬೃಹತ್ ಯೋಜನೆ ಯೊಂದನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು, ಹದಿನೇಳು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು.

ಪೀಠಿಕೆ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ದಂಡಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ರಸಿಕರು ಒಂದು ಕವಿ ಸಮಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೂ ದಂಡಿಗೂ ಯಾರು ನಿಜವಾದ ಕವಿಯೆಂದು ವಿವಾದ ಒದಗಿತಂತೆ. ಆಗ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಬಂದು 'ಕವಿರ್ದಂಡೀ ಕವಿರ್ದಂಡೀ ಕವಿರ್ದಂಡೀ ನ ಸಂಶಯಃ' ಎಂದು ಮೂರು ಬಾರಿ ಹೇಳಿ ಶಪಥ ಮಾಡಿದಳಂತೆ. ಅನಂತರ ಕಾಳಿದಾಸನನ್ನು 'ತ್ವಮೇವಾಹಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದವಳೂ ಅವಳೇ ಎನ್ನಿ! ಅಂತೂ ದಂಡಿಯ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ನಮ್ಮವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ 'ಕವಿ' ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿತು ; ವ್ಯಾಸ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ 'ಕವಿ' ಶಬ್ಧದ ದ್ವಿವಚನ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿತು ; ದಂಡಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ 'ಕವಿಗಳು' ಎಂಬ ಬಹುವಚನ ಪ್ರಯೋಗ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು– ಇದು ಇನ್ನೊಂದು ಕವಿ ಸಮಯ. ಕಾಳಿದಾಸ ಉಪಮೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದರೆ, ಭಾರವಿ ಅರ್ಥ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದರೆ, ದಂಡಿ ಪದಲಾಲಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಯಿತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ಗಂಗಾದೇವಿ (1360ರ ಸುಮಾರು) ದಂಡಿಯ ಮಾತು ಅಮೃತದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿದ ಮಾತು, ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಂತಿರುವ ಮಾತು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾಳೆ.

ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜನಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮಗ ಒಂದನೇಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪಲ್ಲವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾಂಚೀಪುರವನ್ನು ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ಧ 655ರಲ್ಲಿ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದಾಗ ದಂಡಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದವನು. ಮುಂದೆ ಪಲ್ಲವರಾಜ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು (630 – 668) ಕಾಂಚೀಪುರವನ್ನು ಮತ್ತೆ

ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಂದು ದಂಡಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದಂತೆ. ಈ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನೇ ಮಹಾಮಲ್ಲನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದವನು, ಕಡಲ ತೀರದ ಅದ್ಭುತ ದೇಗುಲಗಳಿರುವ ಮಾಮಲ್ಲಪುರದ ಹೆಸರು ಅವನಿಂದಲೇ ಬಂದುದು; ಆ ದೇಗುಲಗಳೂ ಅವನಿಂದಲೇ ಬಂದವು. ನರಸಿಂಹ ವರ್ಮನ ತಾತ ಸಿಂಹ ವಿಷ್ಣು (575-600) ಸಾಹಸಿ, ಸಾಹಿತಿ, ಕವಿಮಿತ್ರ, ದಂಡಿಯ ತಾತ ದಾಮೋದರನನ್ನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಸನ್ಮಾನಿಸದ್ದವನು. ಅಂದಿನಿಂದ, ದಂಡಿಯ ಮನೆ ಕಾಂಚೀಪುರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ದಾಮೋದರನನ್ನು ಸಿಂಹವಿಷ್ಣು ಕಾಂಚೀಪುರಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದಲೇ ದಂಡಿಯ ಅವಂತಿ ಸುಂದರೀ ಕಥೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ನರಸಿಂಹವರ್ಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ದಂಡಿಯು ಮಾಮಲ್ಲಪುರದ ದೇಗುಲಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡವನು. ಆದರೆ ಅವನ ಯಶಸ್ಸು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತಿದೆ. ದಂಡಿಯು ಮೂರುಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಬಳಕೆಯ ಮಾತುಂಟು. ಮಹಾಕವಿ ರಾಜಶೇಖರನು ಮೂರು ವೇದಗಳಂತೆ, ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳಂತೆ, ಮೂವರು ದೇವತೆಗಳಂತೆ, ಮೂರು ಗುಣಗಳಂತೆ ದಂಡಿಯ ಮೂರು ಪ್ರಬಂಧ ಗಳು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಖ್ಯಾತವಾದುವು ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮೂರು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿವಾದವಾದ ಒಂದೆಂದರೆ *ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ*ವೆನ್ನುವ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥ. ದಂಡಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತೆ ಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ *ಅವಂತಿ ಸುಂದರೀ ಕಥೆ* ಇನ್ನೊಂದೆಂದು ಈಚೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ರಾಮಾಯಣ - ಮಹಾಭಾರತ ಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವ ಚಮತ್ಕಾರದ *ದ್ವಿಸಂಧಾನ ಕಾವ್ಯ*ವೊಂದು ಮೂರನೆಯದೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಆದರೆ ಈ ಕಾವ್ಯ ಇಂದು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ.

ಅವಂತಿ ಸುಂದರೀ ಕಥೆಯನ್ನು 1924ರಲ್ಲಿ ಮಾನವಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕವಿಯೆಂಬ ಪಂಡಿತರು ಸಂಶೋಧನೆಮಾಡಿ ಹೊರ ತೆಗೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆ

ಮೊದಲೇ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಕಾದಂಬರೀ ಮತ್ತು ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಿಕರು ಉದಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಗಳು ದೊರೆತಾಗ ಇದು ದಶ ಕುಮಾರ ಚರಿತೆ ಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸುದೀರ್ಘ ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಜಿ. ಹರಿಹರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಉತ್ತರ ತಿರುವಾಂಕೂರಿನ ಮುವತ್ತುಪುಳ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಂಬೂದಿರಿಯೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಅವಂತಿ ಸುಂದರೀ ಕಥಾಸಾರ ವೆಂಬ ಮಲೆಯಾಳ ಲಿಪಿಯ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮದ್ರಾಸಿನ ಕುಪ್ಪುಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಸಂಶೋಧನ ಮಂದಿರದಿಂದ 1957ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ದಂಡಿಯ ಅವಂತಿ ಸುಂದರೀ ಕಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದಿದೆ.

ದಂಡಿಯ ಪೂರ್ವಜರು

ಆಗಸ್ತ್ಯರ ಪಾದಧೂಳಿಯಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಿ ಕಾಂಚೀಪುರದಂಥ ಪಟ್ಟಣ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಪಲ್ಲವರಾಜನಾದ ಸಿಂಹವಿಷ್ಣು ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗ ಇದು. ಈ ರಾಜನಿಗೆ ಕದನ - ಕರ್ಮವ್ಯಾಪೃತ, ಮಲಯಮಥನ, ಅವನಿಸಿಂಹ, ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದವು. ಅವನು ಎಷ್ಟು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಕಲಾಕುಶಲ, ಎಷ್ಟು ಸಾಹಸಿಯೋ ಅಷ್ಟೇ ವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷಪಾತಿ.

ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ, ಗಂಧರ್ವನೊಬ್ಬನು ಅವನ ಮುಂದೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ ಆರ್ಯಾವೃತ್ತದ ಶ್ಲೋಕವೊಂದನ್ನು ಹಾಡಿದನು. ವೀಣೆಯ ಬೆಡಗು, ಹಾಡಿನ ಸೊಗಸು ರಾಜನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೆಳೆದವು. ಇಂಥ ಮಧುರವಾದ ಗಾಯನವನ್ನಾಗಲೀ, ಇಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದ ಗೀತವನ್ನಾಗಲೀ ಅವನು ಆ ಮೊದಲು ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನು ಗಂಧರ್ವನನ್ನು ಈ ಗೀತವನ್ನು ರಚಿಸಿದವನು ಯಾವ ಕವಿಯೆಂದು ಕೇಳಲು ಗಂಧರ್ವ 'ಅರಸನೇ, ಆರ್ಯದೇಶದ ವಾಯುವ್ಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅನರ್ತವೆನ್ನುವ ಪ್ರಾಂತ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆನಂದಪುರವೆನ್ನುವ ನಗರ ಉಂಟು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೌಶಿಕ ಗೋತ್ರದ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆತನಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ನಾಸಿಕದ ಬಳಿಯಿರುವ ಅಚಲಪುರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದರು. ಮೂಲದೇವನೆಂಬ ರಾಜ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ಅಚಲನೆನ್ನುವವನಿಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಊರು ಇದು.

ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದವರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ಎನ್ನುವ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ದಾಮೋದರನೆನ್ನುವ ಮಗನಿದ್ದಾನೆ. ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವನ ಕವಿ ಪ್ರತಿಭೆ ಆ ಕಡೆಯೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಇವನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಮಹಾಕವಿ ಭಾರವಿಯೊಬ್ಬನು. ಭಾರವಿ ತನಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತನಾಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ರಾಜನ ಬಳಿ ಈ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದನು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೂ ಕಿರಿಯ ಕವಿಯನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕಂಡು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಬರುಬರುತ್ತ ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಗಾಢವಾದ ಮೈತ್ರಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಯಾವಾಗಲೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದು ದಿನ ರಾಜ ತನ್ನ ಮಿತ್ರನೊಂದಿಗೆ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟ, ಮೃಗವೊಂದನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಬಹುದೂರ ಅಲೆದಾಡಿದರು; ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ಹಸಿವೆ, ನೀರಡಿಕೆ ಆಯಿತು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತುದು ಮಾಂಸವಷ್ಟೇ. ರಾಜನೇನೋ ಕ್ಷತ್ರಿಯ: ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದ. ದಾಮೋದರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲವೇ ? ಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಣ ಅವನಿಗೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾದುದಲ್ಲವೇ ? ಆದರೆ ಹಸಿವೆಯ ಮುಂದೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ತಪ್ಪಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ದಾಮೋದರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟ.

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ನೆಪದಿಂದ ದಾಮೋದರ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಗಂಗರಾಜನಾದ ದುರ್ವಿನೀತನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಕುವಲಾಲ (ಕೋಲಾರ)ಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ನಂದಗಿರಿನಾಥರಾದ ಗಂಗರಾಜರಲ್ಲಿ ಅವಿನೀತ, ದುರ್ವಿನೀತ ಇಬ್ಬರೂ ವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ, ಸ್ವತಃ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ದಾಮೋದರನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ದುರ್ವಿನೀತ ರಾಜ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ತನ್ನ

ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡ. "ನಾನು ಹಾಡಿದ ಆರ್ಯಾವೃತ್ತದ ಗೀತವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಿ ಇವನೇ. ಈಗಲೂ ಅದೇ ಗಂಗರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ."

ಗಂಧರ್ವ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮರೆಯಾದ. ಪಲ್ಲವ ರಾಜನಿಗೆ ಈ ಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಿಯನ್ನು ಕಾಣಲೇಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಾಯಿತು. ಬಯಕೆ ಬೇರೂರಿ, ಸಿಂಹವಿಷ್ಣು ಗಂಗರಾಜನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಿರೂಪವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ದಾಮೋದರನನ್ನು ಕರಸಿಕೊಂಡ. ಅವನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಸಿದ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ "ಗಂಧಮಾದನ "ಎಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ದಾಮೋದರ ಬರೆದನು.

ಪಲ್ಲವ ರಾಜನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತ ದಾಮೋದರನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮೊದಲನೆಯವನು ಸಿಂಹವಿಷ್ಣು, ಎರಡನೆಯವನು ಮನೋರಥ, ಮೂರನೆಯವನು ಅತಿಲೋಭ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಿಗೆ ದಾಮೋದರ, ಭವದಾಸ, ಸಿಂಹವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ವೀರದತ್ತ ಎನ್ನುವ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಕಡೆಯ ಮಗನಾದ ವೀರದತ್ತನು ಮಾಠರಗೋತ್ರದ ಗೌರಿ ಎನ್ನುವವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹಲವಾರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಿರಿಯನಾಗಿ, ವೀರದತ್ತ - ಗೌರಿಯರ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನಾಗಿ, ದಂಡಿ ಹುಟ್ಟಿದನು.

ದಂಡಿ

ದಂಡಿ ಏಳು ವರ್ಷದವನಿದ್ದಾಗ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ಈ ಹುಡುಗನನ್ನು ವಿದ್ಯಾಧಿದೇವತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಸಲಹಿದಳು. ಮರು ವರ್ಷ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಉಪನಯನವಾದನಂತರ ತಂದೆಯೂ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೇಶವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ದಾಳಿ ಮಾಡಿ, ಜನಜೀವನದ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಕದಡಿದರು. ಈ ದಾಳಿಯ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲೇ ಬರಗಾಲವೂ ಎರಗಿ ಬಂದು ದಂಡಿಯ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಸಾವಿಗೆ ತುತ್ತಾದರು. ಶತ್ರುಗಳ ಕಾಟಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ದಂಡಿಯು ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಊರೂರು ಅಲೆಯತೊಡಗಿದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಬಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿದ್ಯಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದಂಡಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ ಅಸಮ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದನು.

ನರಸಿಂಹವರ್ಮ ರಾಜನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿ ಕಾಂಚೀಪುರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಂದು ದಂಡಿಯೂ ಮಾಮಲ್ಲಪುರಕ್ಕೆ ಬೇಟಿನೀಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ರಾಜ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ಮಾಂಧಾತನ ಮಗ ಲಲಿತಾದಿತ್ಯ ಎಂಬ ಶಿಲ್ಪಿ ಇದ್ದನು. ತೊಂಬತ್ತಾರು ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಸಾದಗಳನ್ನೂ, ಆರು ಬಗೆಯ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣ ಅವನು; ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಮೂವತ್ತಾರು ಗುಣಗಳೂ ಇವನಿಗಿದ್ದವು. ಅವನು ಒಂದು ದಿನ ದಂಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದವರು ದಂಡಿಗೆ ಇವನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ''ಈ ಶಿಲ್ಪಿ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವು ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದವನು. ಯಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅದ್ಭುತ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು

ಮಾಡಿಸಿದವನು. ಕೃತಕವಾಗಿ ಮೋಡಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಮಳೆಗರೆಸಿದವನು. ಇವನು ಶಿಲ್ಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕವಿಯೂ ಹೌದು. ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರಕ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಯಂತ್ರಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಯವನರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಭೆ ಇವನದು.'' ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಶಬ್ಧ ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಶಿಲ್ಪಿ ''ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಮಾಡಿರುವ ಅಲ್ಪ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಇವರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೇರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ನೈಪುಣ್ಯ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಈಗ ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಯಂದಷ್ಟೇ. ತಮ್ಮಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ, ಕವಿಗಳ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನೇನು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವೊಂದುಂಟು. ತಾವು ಮಾಮಲ್ಲಪುರದ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಷ್ಟೇ. ಅದು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಕಲಾಕೃತಿ. ಈಚೆಗೆ ಅದರ ಕೈಯೊಂದು ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಈಗ ಸರಿಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆಯೇ ಎಂದು ತಾವು ಬಂದು ನೋಡಿ ಹೇಳಬೇಕು'' ಎಂದನು.

ಆಗ ದಂಡಿಯ ಮಿತ್ರನೂ, ರಾಜನ ಸೇನಾಪತಿಯ ಮಗನೂ ಆಗಿದ್ದ ರಾಣಮಲ್ಲನು ''ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಮಾಮಲ್ಲಪುರಕ್ಕೆ ನಾಳೆ ಹೋಗಿ ಬರೋಣ. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಾದ ಮಾತ ದತ್ತ ಮತ್ತು ದೇವ ಶರ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ ದಂಡಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ'' ಎಂದನು. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಿತ್ರರು ಕೇರಳದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರು. ದಂಡಿಯು ಆಗಲಿ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದನು.

ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆಯೇ ಜಯಂತ ನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ದಂಡಿ ಕಡಲ ತೀರದ ಮಾಮಲ್ಲಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತ ಪ್ರಾಸಾದವೊಂದನ್ನು ಕಂಡರು. ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರಕ್ಕೆ ಬರಲು

ಅಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅದ್ಭುತ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡರು. ನಿರಂತರವೂ ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳು ಮಲಗಿದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವು. ದಂಡಿಯೂ, ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರು. ಶಿಲ್ಪಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಯಾವ ಕೈಯೂ ಭಿನ್ನವಾದುದು ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ದಂಡಿ ''ಯಾವ ಕೈ ಒಡೆದಿದ್ದಿತು ? ನೀವು ಬೆಸುಗೆ ಹಾಕಿದ ಜಾಗ ಯಾವುದು?'' ಎಂದು ಕೇಳಲು ಶಿಲ್ಪಿ ''ನನ್ನ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು ಸ್ವಾಮಿ'' ಎಂದ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಒಡಕು ಎಲ್ಲೆಂಬುದು ಕೂಡ ಕಾಣ ಬರದಷ್ಟು ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಅವನು ಸರಿಪಡಿಸಿದ್ದನು.

ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನೂ, ಮೂರ್ತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಅವರೆಲ್ಲ ನಿಂತಿರುವಂತೆಯೇ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕೆಂದಾವರೆ ಅಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ತೇಲಿ ಬಂದಿತು. ಅಲೆಗಳು ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಹರಿದಾಗ ಹೂವು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಹೂವು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಅದು ವಿದ್ಯಾಧರನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಿದ್ಯಾಧರನು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಮಾಯವಾದನು. ಎದುರಿಗಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ನಿಬ್ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಈ ಕೌತುಕವೇನೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಆಗ ಚೋಳ ದೇಶದ ರಾಮಶರ್ಮನು ದಂಡಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ''ಇದರ ಅರ್ಥ ಏನು ?'' ಎಂದು ಕೇಳಲು ದಂಡಿ ''ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು ''ಎಂದನು.' ''ಹೀಗಿರಬಹುದು. ಈ ಗಂಧರ್ವ ಯಾವನೋ ಋಷಿಯೊಬ್ಬನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಶಾಪ ಪಡೆದು ಕೆಂದಾವರೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಶೇಷಶಾಯಿಯ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಶಾಪ ವಿಮೋಚನೆಯೆಂದಿರಬಹುದು. ದೀರ್ಘ ಕಾಲದಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವಿದ್ಯಾಧರ ಈಗ ಶಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು'' ಎಂದನು.

ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಂಚೀಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲ ದಂಡಿಯನ್ನೇ ''ಈ ಕೌತುಕವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳು'' ಎಂದು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದಂಡಿಯು ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಿ, ಕಠಿಣವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ದೇವಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ''ರಾಜವಾಹನನ ದಿವ್ಯ ಕಥೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಲಿ !'' ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಳು.

ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಗಲು ದಂಡಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಎದ್ದು, ತನ್ನ ಆಹ್ನಿಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದು ಅವಂತಿ ಸುಂದರಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

ರಾಜಹಂಸನ ಕಥೆ

ಭಾರತ ಭೂಭಾಗದ ಆಭರಣವೆನಿಸಿದ ಮಗಧ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಸಮೃದ್ಧವಾದ ಕುಸುಮನಗರ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣವಿದೆ. ದೇಶಕ್ಕೆ ಅದೇ ರಾಜಧಾನಿ. ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ರಾಜಹಂಸನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೊರೆ ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುಂಡ್ರದೇಶದ ಅರಸುಕುವರಿ ವಸುಮತಿ ಅವನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ. ರಾಜ ಸಮರಶೂರನಾದರೂ ಪ್ರಣಯರಸಿಕ. ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣ ವಿಚಕ್ಷಣನಾದರೂ ಸುಖಲೋಲುಪ. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನೆಲ್ಲ ದಕ್ಷರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ವಶಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ವಸುಮತಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ – ವಿಲಾಸ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಯೌವನದ ಸುಖವನ್ನು ಅವಿರತವಾಗಿ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಆದರೂ, ದಿನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದಲೂ ತನಗೆ ಗೂಢಚಾರರಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ರಾಜ್ಯ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಭದ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಶತ್ರುಗಳು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದುಂಟೆ ? ಸಮರ ಶೂರನಾದ ಇವನಿಂದ ಪರಾಭವ-ವನ್ನನುಭವಿಸಿದ ರಾಜರೆಲ್ಲ ಈಗ ಇವನ ಸಾಮಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಅನುಕಾಲವೂ ಅನುಕೂಲರಾದ ಆಶ್ರಿತರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆಯೇ ? ಸೋತವರು ಮುಯ್ಯಿ ತೀರಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲ; ಗೂಢಚಾರರು ನಾಲ್ಕೂ ಮೂಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿ, ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ರಾಜನಿಗೆ

ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಮಾಳವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯತಿ ವೇಷದಿಂದ ಸುತ್ತಾಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದ ದೂತನೊಬ್ಬನು ರಾಜನ ಬಳಿ ಬಂದು ಹೀಗೆಂದ -

"ಒಡೆಯ, ತಾವು ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಾಳವ ದೇಶದ ಅರಸ ಮಾನಸಾರನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದ ನೆನಪುಂಟಷ್ಟೇ? ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಈ ಅರಸ ತನಗೊದಗಿದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾನೆ. ತಾಂತ್ರಿಕರ ನೆರವು ಪಡೆದು ಆಭಿಚಾರಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವನ ಮನೋರಥ ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲ, ಕಡೆಗೆ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಮಹಾಕಾಲಸ್ವಾಮಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ , ಶಾಕ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಮಹಾ ಮಾಂಸವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾಕಾಲಸ್ವಾಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇವನು ಅಮೋಘವಾದ ಕರವಾಳ ವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಬಲದಿಂದ ನಿಃಶಂಕಸಾಹಸಿಯಾದ ಮಾನಸಾರ ರಾಜ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಮರಕ್ಕಾಗಿ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕರವಾಳದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವನು ಸಮರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಿಯೇ ಆಗುವುದು ವರದ ಮಹಿಮೆಯಂತೆ."

ಒಡನೆಯೇ ರಾಜಹಂಸನು ಚಿಂತಾತುರನಾಗಿ ತನ್ನ ಆಪ್ತ ಸಚಿವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಈ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದನು. ದೈವದತ್ತವಾದ ವರದ ಮುಂದೆ ಮನುಷ್ಯರ ಬಲ ಬಲವೇ? ತನ್ನ ಸಮರ ಕೌಶಲ, ಭುಜಬಲ ಎಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಮಹಾಕಾಲಸ್ವಾಮಿಯ ಕೃಪಾಣದ ಎದುರು ನಿರರ್ಥಕವೇ ! ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದು ರಾಜತಂತ್ರವಲ್ಲ ಎಂದು ಮಂತ್ರಿಗಳು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಲಹೆಯನ್ನು ದೊರೆಯ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಿದರು. ವೈರಿಯ ಬಲ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕುಂಠಿತವಾಗುವವರೆಗೂ ವಿಂಧ್ಯಪ್ರಾಂತ್ಯದ

ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜನೂ ಪರಿವಾರವೂ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಮತ್ತೆ ರಾಜ್ಯ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ತಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದರು . ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಹೇಡಿಯಂತೆ ಹೆದರಿ ಅಡಗಲು ರಾಜ ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನಿಗೆ ಇರುವ ಒಂದೇ ನೇರವಾದ ದಾರಿ ಸಮರ; ಸಮರ ಬಯಸಿ ಬಂದ ಮಾನಸಾರನಿಗೆ ಸಮರದಾನ ಮಾಡುವುದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ಅವನ ಆಗ್ರಹ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸೋಲು ಸಿದ್ಧವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರುವೆನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೆದರಿ ಕಾಡಿಗೆ ಓಡಿದರೆ, ವೈರಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಟ್ಟಲಾರರೆ ? ಎಂದು ರಾಜನ ವಾದ.

ಮಂತ್ರಿಗಳು ಕಡೆಗೆ ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು : ರಾಜನು ತನ್ನ ಚದುರಂಗ ಬಲದೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದು ; ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಣಿಯನ್ನು ಮಿತ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ವಿಂಧ್ಯಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸುವುದು ಎಂದು. ರಾಣಿ ಆಗ ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಮುಗಿಯುವ ಸಮಯಕ್ಕೇ ಮಾನಸಾರನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಅರಸನನ್ನು ಕಾಣಬಯಸಿದನು. ರಾಜನ ಮುಂದೆ ಅವನು ಬಂದೊಡನೆ "ಅರಸನೇ, ಮಾಳವರಾಜನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಮಾಳವ ರಾಜನು ತಮಗೆ ತನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಅಭಿವಾದನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮರದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೇಳುವ ಮನಸ್ಸಾಗಿದೆ. ದಯಮಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕಾದಾಡಿ, ತನ್ನ ಪಾಪಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾನೆ !" ರಾಜಹಂಸನು ಮರುಮಾತಾಡದೆ "ಆಗಲಿ, ನಾಳೆ ಮುಂಜಾನೆಯೇ ಪ್ರಯಾಗದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಲವನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲಿ, ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ !" ಎಂದು ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ರಾಜನು ತನ್ನ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಹರ್ಷನನ್ನು ಕರೆಸಿ ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೇನೆಯನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆ ಸಂಜೆಯೇ ರಾಜಹಂಸನ ಚದುರಂಗ ಬಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು; ರಾಜನು ಕ್ರಮವರಿತು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಶಾಂತಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ತನ್ನ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆಂದು ಬರಿದು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಸನ್ಮಾನ ಮಾಡಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ವಿರಮಿಸಿದನು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವ ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಆನೆಯಾದ ಹೇಮಕೂಟವನ್ನೇರಿ, ಸೇನೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪಟುಭಟರಿಂದ ಸುತ್ತರಿದು ರಾಜ ದಿಗ್ವಿಜಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೊರಟನು.

ಪ್ರಯಾಗದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಾರನ ದಂಡು ಆಗಲೇ ನೆರೆದಿದ್ದಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯವರು ಕದನದಲ್ಲಿ ಕಲೆತರು. ಬಹು ಹೊತ್ತು ಕದನ ನಡೆಯಿತು; ಪಟು ಭಟರಾರ್ಭಟದಿಂದ ಭೂಮಿಯೇ ನಡುಗಿತು. ರಾಜಹಂಸನೂ ಮಾನಸಾರನೂ ತಂತಮ್ಮ ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಕಾದಾಡಿದರು. ಆನೆಗಳು ಉರುಳಿದ ನಂತರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರು. ಕುದುರೆಗಳು ಮಡಿದಾಗ ರಥಗಳನ್ನು ಏರಿ ಸಮರ ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ದೀರ್ಘಕಾಲ ' ಸೆಣಸಾಟವಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರ ಶೌರ್ಯ - ಪ್ರತಾಪಗಳೂ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಕಡೆಗೆ ಮಾನಸಾರನು ತನಗೆ ಮಹಾಕಾಲನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಕರವಾಳವನ್ನು ರಾಜಹಂಸನ ಕಡೆ ಬೀರಿದನು. ರಾಜಹಂಸನು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುರಿದು ಹಾಕಿದನಾದರೂ ಅದರ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ತತ್ತರಿಸಿ, ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಉರುಳಿದನು ; ರಥದ ಸಾರಥಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಡಿದನು. ಕುದುರೆಗಳು ಕತ್ತಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡುತ್ತ ರಥವನ್ನು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದುವು.

ಸಂಜೆ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆದದ್ದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ರಾತ್ರಿ - ಹಗಲೆನ್ನದೆ, ಆ ಕುದುರೆಗಳು ರಥವನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ಓಡೋಡಿ, ಎಂಟಾರು ದೇಶಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಸವಳಿದು ನಿಂತುವು. ರಥವು ನೆಲೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಒಳಗಿದ್ದ ರಾಜಹಂಸನೂ ಎಚ್ಚೆತ್ತನು. ತಾನು ಎಲ್ಲಿದ್ದೇನೆಂಬ ಅರಿವು ಅವನಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ರಥದಿಂದಿಳಿದು ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡಿ ಆಯಾಸದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿದನು. ಪಕ್ಕದ ಪೊದೆಯ ಆಚೆ ಕೆಲವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಗಿ ರಾಜ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲೈಸಿದನು. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದ - "ಅಂತೂ ಮಗಧ ರಾಜ್ಯದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ರಾಣಿ ಸುಕುಮಾರನನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಾವು ರಾಜಹಂಸನ ಆಣತಿಯಂತೆ ಕರೆತಂದಾಗ ಇದ್ದ ಆತಂಕ ಇದೀಗ ಮರೆಯಾಯಿತು. ಮಗುವಿನ ಮೈಮೇಲೆ ಸುಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿವೆ ; ಜೋಯಿಸರೂ ಶುಭ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹೊತ್ತೇ ಹನ್ನೊಂದನೇಯ ದಿನವಲ್ಲವೆ ? ಜಾತಕರ್ಮಗಳೇನೋ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿದುವು. ಆದರೆ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಏನು ದುಃಸ್ವಪ್ನವಯ್ಯ ! ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವನ್ನು ಯಾವುದೋ ಅನಿಷ್ಟ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿಬಂದು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಹಾಗೆ ಕನಸು !"

ರಾಜನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು "ಅಯ್ಯೋ ! ಯಾರೋ ಮನುಷ್ಯ ಹಂಸದ ಹಾಗೆ ಬಂದು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ! "ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು. ರಾಜನಿಗೆ ಇದು ತನ್ನ ರಾಣಿಯೂ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ಥಳವೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ರಾಣಿಯು ತುಂಬ ದುಃಖಾರ್ತೆಯಾದಂತೆಯೂ ಪ್ರಧಾನಸಚಿವನಾದ ಸುಮತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ರಾಣಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಹೀಗೆ "ಪ್ರಧಾನಿಗಳೇ, ರಾಜನ

ಆಣತಿಯಂತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವಿಂಧ್ಯವಾಸಿನೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಮಗುವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಮಗು ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ದುಃಖ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿದೆ. ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುಡುತ್ತೇನೆ. ರಾಜನನ್ನು ನೀವು ಮತ್ತೆ ಕಾಣುವುದಾದರೆ ನನ್ನ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ !''

ಮಂತ್ರಿಗಳು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲೆತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ''ತಾಯಿ, ನಿಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯೋಗವಿದೆಯೆಂದು ಜಾತಕ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಮೈಮೇಲಿವೆ. ಮಗು ಸತ್ತು ಹೋಗಿರುವುದು ಅಸಂಭವ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು, ಹುಡುಕುವೆವು'' ಎಂದು ಅವರು ಎಷ್ಟು ಪರಿಯಿಂದ ಸಂತೈಸಿದರೂ ರಾಣಿ ಕೃತ ನಿಶ್ಚಯಳಾಗಿದ್ದಳು. ಈ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆದದ್ದು ಸಂಜೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ. ರಾಜ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಾನಿದ್ದುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವಷ್ಟು ಚೈತನ್ಯ ಅವನಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ದನಿ ತೀರ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಆತಂಕದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿದ್ದನು.

ನಡು ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಸದ್ದು ಮಾಡದೇ ತಾನಿದ್ದ ಬಿಡದಿಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು, ರಾಜನು ಮಲಗಿದ್ದ ಪೊದೆಯ ಬಳಿಯೇ ಬಂದು, ಕೊರಳಿಗೆ ಸೀರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಉರುಳು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ''ಸ್ವಾಮಿಯೇ ! ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸು !'' ಎಂದು ಸಣ್ಣದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ಕತ್ತಲೆ ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸಿದ್ದಿತಾಗಿ ರಾಜನಿರುವುದನ್ನು ಆಕೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ ; ರಾಜನಿಗೂ ಆಕೆ ಯಾರೆಂದು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ರಾಜ ''ಆತುರಪಡಬೇಡ ! ಅಪಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಕೈಹಾಕಬೇಡ !'' ಎಂದು ಕಿರುದನಿಯಲ್ಲಿ ಉಸುರಿದನು. ರಾಣಿ ದನಿಯಿಂದಲೇ ಅವನು ರಾಜನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು 'ದೀಪವನ್ನು ತನ್ನಿರಿ ' ಎಂದು ತನ್ನ ಪರಿಚಾರಕರನ್ನು ಕೂಗಿದಳು. ಪರಿಚಾರಕರು ದೀಪವನ್ನು ತರಲು, ಅದರಿಂದ

ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಗಾಯವಾಗಿ, ರಕ್ತವೆಲ್ಲ ಹೆಪ್ಪು ಗಟ್ಟಿ ಧೂಳಡರಿ, ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ತಾನು ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದಳು.

ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿವು ಮತ್ತೆಮೂಡಿದಾಗ ರಾಜ ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನನಾಗಿದ್ದ. ರಾಜ ತೀರಿಕೊಂಡನೆಂದು ತಿಳಿದು ಆಕೆ ತಾನೂ ಸಹಗಮನ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಸಹಗಮನಕ್ಕೆ ಚಿತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿರಿ ಎಂದು ಚಾಕರರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜನು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು. ದೇಹದ ಬಾಧೆಗಳೆಲ್ಲ ತೊಲಗಿ ಹೋದಂತೆ ತೋರಿತು; ತಂಗಾಲಿಯಿಂದ ಮೈ ಸುಧಾರಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡಿತು, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನದ ಕಿರುನಗೆ ಮೂಡಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಣಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು; ಓಡಿಬಂದು ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಪರಿಜನರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಸಂತೋಷವೂ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮೂಡಿಬಂದುವು.

ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಸುತ್ತ ನೆರೆದು, ಅವನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆಯಾಸ ಪರಿಹರಿಸಿದ ನಂತರ ರಾಜನು ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆಲಿಸಿದರು.

ರಾಜಹಂಸನು ತಾನು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಗೆ ಹೊರಟಾಗಿನಿಂದ, ರಥದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವವರೆಗೂ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೂ, ರಾಣಿಗೂ, ಪರಿಜನರಿಗೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಮುಂದೇ ಹೀಗೆಂದನು. ‘‘ಕುದುರೆಗಳು ರಥವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುವು. ಈಗ ರಾಣಿಯನ್ನೂ ಕಂಡೆನಷ್ಟೇ. ಅವಳ ದನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ನೀವೆಲ್ಲ ದೀಪವನ್ನು ತಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನನಗೆ ಮತ್ತೆ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿತು. ಈ ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾಲಸ್ವಾಮಿಯೇ ನನ್ನೆದುರು ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ನನ್ನನು ಕುರಿತು, ‘ಮಗುವೇ, ಸಮರದಲ್ಲಿ

ನೀನು ತೋರಿಸಿದ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಕರವಾಲವನ್ನು ನೀನು ಮುರಿದುಹಾಕಿದುದು ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಕುದುರೆಗಳು ನಿನ್ನ ರಥವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದುದು ನನ್ನ ಆಣತಿಯಿಂದಲೇ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಪಡೆಯುವಿ. ಅಶೇಷವಾದ ಜಂಬುದ್ವೀಪಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗುವ ರಾಜವಾಹನ ಎಂಬ ಮಗನನ್ನು ನೀನು ಪಡೆಯುತ್ತೀ. ಅವನು ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದವನಾದಾಗ ನೀನು ವಾನಪ್ರಸ್ಥನಾಗಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ಭೂಮಂಡಲ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸು. ನಿನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗ ಹಂಸವಾಹನ ಸುರಕ್ಷಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ 'ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮರೆಯಾದನು. ಒಡನೆಯೇ ನನಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ದೇಹದ ಬಾಧೆಯೆಲ್ಲ ಶಮನವಾಯಿತು."

ನೆರೆದವರೆಲ್ಲ ಈ ಕೌತುಕವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೆರಗಾಗಿ, ಅದನ್ನು ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರಲು ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಯಿತು.

ರಾಜವಾಹನನ ಜನನ

ಆಯುರ್ವೇದ ವಿಶಾರದರಾದ ವೈದ್ಯರು ರಾಜನ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಮದ್ದು ಮಾಡಿ, ಅವನ ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು. ವೈದ್ಯದಿಂದಲೂ, ಪರಿಜನರ ಸೇವೆಯಿಂದಲೂ, ರಾಣಿಯ ಹರಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಗುಣಮುಖನಾದ ರಾಜ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಓಡಾಡತೊಡಗಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ತನ್ನ ಪರಿಜನರೊಡಗೂಡಿ ರಾಜನು ನರ್ಮದಾ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವಾಮದೇವ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ವಾಮದೇವ ಋಷಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ದಂಡಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿ, ಕುಶಲವನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಋಷಿಯು ಆದರದಿಂದ ರಾಜನ ಕ್ಷೇಮಲಾಭಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಕೆಲವು ಕಾಲ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದನು.

ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಿಗೆ ರಾಜನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಕೊಡುತ್ತ ಋಷಿಯು "ಈ ರಾಜನದು ಚಂದ್ರವಂಶ. ತುಂಬ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರು ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಆಗಹೋಗಿದ್ದಾರೆ; ಈ ರಾಜನ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದ ರಿಪುಂಜಯ ನನಗೆ ಪರಿಚಿತ. ಅವನಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಮಕ್ಕಳಾಗದಿರಲು ನನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ. ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಜಲಶಾಯಿವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡುವಂತೆ ನಾನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ರಿಪುಂಜಯರಾಜ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದ. ತಪಸ್ಸು ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜನಿಗೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಮನೋರಥ ಪೂರಣವಾಗುವುದೆಂದು ಆಶ್ವಾಸನೆಯಿತ್ತನಂತೆ. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ರಾಜನನ್ನು

ಸಮರದಲ್ಲಿ ಸೆಣಸಿ, ಅಮರ್ದಕ - ಶಿವನ ಕರವಾಳವನ್ನೂ ಎದುರಿಸುವ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ ಮಗ ತನಗೆ ಹುಟ್ಟುವನೆಂದು ರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಾಂಬ ಇವರು ತನಗೆ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರೆಂದೂ ಆಗಲೇ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ರಾಜನೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅನಂತರ ಅವನು ಮಗಧದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಈ ರಾಜಹಂಸರಾಜ ರಿಪುಂಜಯನ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ. ಇವನು ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕನಾದಾಗ, ರಿಪುಂಜಯರಾಜ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣ ಭಾರವನ್ನು ಇವನ ಮೇಲಿರಿಸಿ ತಾನು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಾನಪ್ರಸ್ಥಮುನಿಯಾಗಿ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳು ಜೀವಿಸಿದ್ದು ಕಡೆಗೆ ದೇಹವಿಟ್ಟು ವಿಷ್ಣುಪದವನ್ನು ಸೇರಿದ. ರಾಜನ ಕುಟೀರವಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ರಿಪುಂಜಯಾಶ್ರಯವೆಂದೇ ಈಗಲೂ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾರೆ '' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಯಿತು. ಋಷಿ ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಎದ್ದು ಹೊರಟ. ರಾಜನಿಗೆ ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ಬಿಡದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ಧಿತು. ರಾಜನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಋಷಿಯ ಕುಟೀರದಿಂದ ಹೊರಟು ಬಿಡದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಸಂಜೆಯಂದು ರಿಪುಂಜಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ತನ್ನ ತಂದೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದನು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಗುಹಾಲಯವೊಂದು ಇರುವುದು ರಾಣಿಗೆ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ಸಖಿ ಜನರೊಂದಿಗೇ ಹೊರಟಳು. ಅದು ಜಾಗ್ರತವಾದ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದೂ, ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿರುವ ಹೆಂಗಳೆಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗುಹಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಾರೆಂದೂ, ಈ ಗುಡಿಯ ಕೀರ್ತಿಯಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರರೊಂದಿಗೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಗುವಿನ ಹಾಗೆ ಗುಹಸ್ವಾಮಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಡೆದಿದ್ದರು. ರಾಣಿಯು ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ತನ್ನ ಮಗನ ನೆನಪಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು

ಹರಿಯಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟಿತು. ಹುಟ್ಟಿದ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ ಹಂಸವಾಹನನನ್ನು ಹಂಸರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರಲ್ಲವೇ? ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪುತ್ರಕಾಮಿನಿಯಾಗಿ ಗುಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತ್ತಲ್ಲವೇ?

ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಹರೆಯದ ಶಬರ ಕನ್ನಿಕೆಯೊಬ್ಬಳು ವೃದ್ಧ ಶಬರ ನಾಯಕನೊಬ್ಬನೊಂದಿಗೆ ಅದೇ ಗುಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರು ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆ; ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮುದುಕ ಅವಳ ಮಾವ. ರಾಣಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಹುಡುಗಿ ರಾಣಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಒಡನೆಯೇ ರಾಣಿಗೆ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ ಮೂಡಿಬಂದು ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಹಂಸ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಕಥೆ ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜನೂ ರಾಣಿಯನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಶಬರ ಕನ್ಯೆಯ ಮತ್ತು ಶಬರ ನಾಯಕನ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ರಾಣಿ ಆ ಕಾಡುಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಸಖಿಯೆಂದೇ ರಾಜನಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು ! ಶಬರನಾಯಕನ ಬಲ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಕಂಕಣವಿದ್ದುದು ರಾಜನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು ; ತನ್ನನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮುದುಕನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ರಾಜ ನೋಡಿದನು. ಆಗ ರಾಜ 'ಏನು ಕಾರಣ, ಅಳುತ್ತಿದ್ದೀ ?,' ಎಂದು ಕೇಳಲು ಶಬರನಾಯಕನು ಅವನಿಗೆ ತಲೆ ಬಾಗಿ, ವಂದಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು–

''ಒಡೆಯ, ನನಗೊಬ್ಬ ತಮ್ಮನಿದ್ದ. ಅವನ ಹೆಸರು ಚಂಡಕೃಷ್ಣ. ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವನ ಸ್ವಭಾವ ಚಂಡವೇ. ಅವನ ಗುಣ ಕೃಷ್ಣವೇ. ಕ್ರೌರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಮೀರಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಡಿ, ಕೊಂದು, ಅವರಿಗಾಗಿ ಮರುಗಲು ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಸಿದ. ಅವನಿದ್ದಾಗ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮುನಿಗೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ

ಮೃಗಕ್ಕೂ ಅಂಜಿಕೆ ತಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ರಿಪುಂಜಯ ಎನ್ನುವ ರಾಜನೊಬ್ಬ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿಗೆಂದು ಬಂದ. ಅವನು ತುಂಬ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಶಬರ ಜನರ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದ ಚಂಡ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ತಮಗೆ ಒದಗಿದ್ದ ಆತಂಕವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ರಾಜ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂದು, ಅನಂತರ ಶಬರರ ಒಡೆತನವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಕಾಣಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ಅವನು ಮುಟ್ಟದೇ ತಾನೇ ನನಗೆ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಈ ರತ್ನ ಕಂಕಣವನ್ನು ತೊಡಿಸಿದನು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಈಗ ನೋಡಿದಾಗ ಆ ರಾಜನ ನೆನಪು ಆಯಿತು. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮುಖಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಾದೃಶ್ಯವಿದೆ. ರಾಜನ ನೆನಪಿನಿಂದಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಮಿಡಿಯಿತು ಅಷ್ಟೆ.''

ಈ ರಾಜ ರಿಪುಂಜಯನ ಮಗನೆಂದು ಆ ಮುದುಕನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಶಬರನಾಯಕನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಆದರದಿಂದ ಅವನನ್ನೂ ಅವನ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ರಾಣಿಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ರಾಜ ರಾಣಿಯರು ಅದೇ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಾಲ ತಂಗುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಶಬರ ಕನ್ನಿಕೆ ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆ ತನ್ನ ಗಂಡ ವ್ಯಾಘ್ರದಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾಣಿಯ ಬಳಿ ಬಂದಳು. ರಾಜನೂ ರಾಣಿಯೂ ಈ ಶಬರ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಈ ಕಾಡುಜನರ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ನಿಷ್ಕಪಟ ಪ್ರೇಮ, ಅವ್ಯಾಜ ಅನುರಾಗ, ಇವುಗಳನ್ನು ರಾಜ ರಾಣಿಯರು ಬಹುವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆಯ ಮೇಲೆ ರಾಣಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ರಾಜ ರಾಣಿಯರು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹಲವಾರು ತಿಂಗಳುಗಳು ನೆಲೆಸಿದರಾಗಿ ಶಬರ ದಂಪತಿಗಳಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ಗಾಢವಾದ ಮೈತ್ರಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಗುಹಾಲಯವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಫಲವಾಗಿ ರಾಣಿ ಗರ್ಭತಳೆದಳು. ನವಮಾಸಗಳನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಕಳೆದು ಒಂದು ಶುಭ ಲಗ್ನದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಮಗುವಿನ ಜಾತಕ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿದ್ದು ಜೋಯಿಸರು ಮಗುವಿಗೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೋಗವಿದೆಯೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಮಹಾಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಮಗುವಿಗೆ ರಾಜವಾಹನನೆಂದು ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶಬರ ಕನ್ನಿಕೆಯಾದ ವಿಂಧ್ಯ ಸೇನೆಯೂ ಗಂಡು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಹೆತ್ತಳು ; ಈ ಮಗುವಿಗೆ ಸಿಂಹದಮನನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ಮರುದಿನವೇ ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆ ಮಗುವನ್ನು ಬಗಲಿನಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಣಿಯನ್ನೂ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನೂ ನೋಡಲು ಬಂದಳು. ರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ತವಕ ಈ ಹುಡುಗಿಗೆ ಅಷ್ಟಿದ್ದಿತು. ರಾಣಿಯೂ ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಕಾತರಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಅಷ್ಟೊಂದು ಬೆಳೆದಿದ್ದಿತು.

ರಾಣಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗುಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದವರಲ್ಲಿ , ಪ್ರಧಾನ ಸಚಿವ ಸುಮತಿಯ ಹೆಂಡತಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಚಿವ ಸುಶ್ರುತನ ಹೆಂಡತಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಚಿವ ಸುಮಂತ್ರನ ಹೆಂಡತಿ, ಪುರೋಹಿತನಾದ ಸೋಮದತ್ತನ ಹೆಂಡತಿ ಇವರೂ ಇದ್ದರು. ಗುಹಸ್ವಾಮಿ ಕಟಾಕ್ಷದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇವರೂ ಗರ್ಭ ತಳೆದು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅವೂ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೇ; ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಮತಿ, ಮಿತ್ರಗುಪ್ತ, ಮಂತ್ರಗುಪ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟರು.

ಹೀಗಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆ ಯಾವುದೋ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಣೀ ವಾಸಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಹಣ್ಣು ಮುದುಕನೊಬ್ಬನೂ ಬಂದಿದ್ದನು; ಅವನೂ ಶಬರನೇ. ಆ ಸಮಯ ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಜನೂ ಇದ್ದನಾಗಿ ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆ ವೃದ್ಧ ಶಬರನ

ಪರಿಚಯವನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು. ಅದೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ, ರಾಜನ ಬಿಡದಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾರ್ಥಮರ್ದನ ಎಂಬ ಕಿರಾತನ ಸೋದರಮಾವ ಈ ಮುದುಕ. ಇವನ ಹೆಸರು ಅಲಾತಚಕ್ರ. ಸಾರ್ಥಮರ್ದನ ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆಯ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಗಂಡ. ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಗು ಕಳೆಕಳೆಯಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದಿತು; ಶಬರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಸಹಜವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿದ್ದುದನ್ನು ರಾಜಹಂಸ ಗಮನಿಸಿ "ಈ ಮಗು ಯಾರದು?" ಎಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಿದನು. ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆ ವೃದ್ಧ ಶಬರ ಅಲಾತಚಕ್ರನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಅವನು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ನಡು ಬಗ್ಗಿಸಿ, ಭೂಮಿ ಮುಟ್ಟಿ ರಾಜನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮಗುವಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು.

ಅಪಹಾರವರ್ಮನ ಕಥೆ

ವೃದ್ಧಶಬರ ಅಲಾತಚಕ್ರನು ಹೇಳಿದ ಕಥೆ ಇದು -

"ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಿರಾತ ನಾಯಕರಾದ ನಾವೆಲ್ಲ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಿಥಿಲೆಯ ರಾಜ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು. ಯಾವುದೋ ಪ್ರಯಾಣದ ನಡುವೆ ಈ ಕಾಡನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನೂ, ಅವನ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ನಾವು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದೆವು. ನಾವೆಲ್ಲ ಸಶಸ್ತ್ರರಾಗಿ ಸುಸಜ್ಜಿತರಾಗಿದ್ದೆವು; ರಾಜನ ಪರಿವಾರ ಮಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಸೇನೆ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿತು. ಆದರೂ ರಾಜನು ಧೃತಿಗೆಡದೇ ಕಾದಾಡಿದನು. ಆದರೇನು? ನಮ್ಮ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅವನೂ ಓಡಿಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಕಿರಾತ ಸೇನೆಯ ಅಧಿಪತಿಯು ರಾಜನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋದನು; ಗಾಯಗೊಂಡು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಾಜ ಪರಿವಾರದವರ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳುವ, ಓಡಿಹೋದವರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ನಗನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ದೋಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ನಾನು ಹಿಂದಿರುಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಮಗು ಅಳುವ ಶಬ್ಧ ಕೇಳಿತು. ನಾನು ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಲು, ಸುಂದರ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಗಾಸಿಗೊಂಡು ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು. ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಲು ಆಕೆ 'ದಯಮಾಡಿ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ರಕ್ಷಸು.' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ದನಿ ಕುಗ್ಗಿದ್ದಿತು; ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕೈಯನ್ನೆತ್ತಿ, ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆನೆಯೊಂದರ ಕಡೆ ಬೆರಳು ಮಾಡಿದಳು. ನಾನು ಆನೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ

ನೋಡಲು, ಆನೆಯ ಕಿವಿಯ ಬಳಿ ಮಗು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ಏನೊಂದು ಗಾಯವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಈ ಹೆಂಗಸಿನ ಬಳಿ ಬಂದು 'ನೀನು ಯಾರು ? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದು ಹೇಗೆ ? ಈ ಮಗುಯಾರದ್ದು ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

ಉತ್ತರವಾಗಿ ಆ ಯುವತಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು, – 'ವಿದೇಹದ ಅರಸು ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ ?' ಅವನ ಮಿತ್ರ ಮಗಧರಾಜ ರಾಜಹಂಸನ ಹೆಸರೂ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಈ ರಾಜರ ಮಡದಿಯರು ತುಂಬ ಸ್ನೇಹಿತರು.

ಮಗಧ ರಾಜನ ರಾಣಿ ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬರಲು ವಿದೇಹದ ರಾಣಿ ತನ್ನ ಒಡೆಯನೊಂದಿಗೆ ಮಗಧ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟಳು. ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಗಧ ರಾಜನಿಗೂ, ಮಾಳವ ರಾಜನಿಗೂ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ವಿದೇಹರಾಜನೂ ಅಂಗಾಧಿಪತಿಯೂ ಮಗಧರಾಜನಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ನಿಂತರು. ಆದರೆ ಶತ್ರುಗಳ ಬಲದಮುಂದೆ ಇವರು ನಿಲ್ಲಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ವಿದೇಹ ರಾಜನಾದ ಪ್ರಹಾರವರ್ಮ ಬಾಣಗಳ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಬಿದ್ದು ಸಂಕಟಪಟ್ಟ . ಮಗಧ ರಾಜ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಪ್ರಹಾರನನ್ನು ಈ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದನು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದ ಪ್ರಬಲವಾದ ಗದಾಘಾತದಿಂದ ರಾಜಹಂಸನು ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಕೆಳಗುರುಳಿದನು.

ನಿಜವಾಗಿ ಮಾಳವದ ಅರಸು ಮಾನಸಾರನೇ ಗೆದ್ದವನಾದರೂ ಅವನು ಮಗಧ ರಾಜನ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಅವನೇ ಸಮರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ವೀರನೆಂದು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಾನು ಯಾರ ಮೇಲೂ ಕತ್ತಿಯೆತ್ತುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿದನು; ಗಾಸಿಗೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಸಂತೈಸಿ ಉಪಚರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನನ್ನು

ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಮಾಳವ ರಾಜನ ಅತಿಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಪ್ರಹಾರನಿಗೆ ಅವಳಿಜವಳಿ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಮಾನಸಾರ ರಾಜನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಜಿದ್ಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ತಾನು ಮಗಧರಾಜನಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಭದ್ರವಾಹನವೆಂಬ ಅಶ್ವರತ್ನವನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರಹಾರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಇದಾದಮೇಲೆ ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನು ತನ್ನೊಂದಿಗೇ ಉಳಿದಿದ್ದ ಅಂಗಾಧಿಪತಿಯೊಡಗೂಡಿ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಚಂಪಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ತಂಗಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಸಂಹಾರವರ್ಮನ ಮಗ ವಿಕಟವರ್ಮನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆನ್ನುವ ವಾರ್ತೆ ಬಂದಿತು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮಗ ಸುಂಹನ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆಗ ಸುಂಹನು ವಿಂಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಕಾಡುಜನರನ್ನು ಅಡಗಿಸಲೆಂದು ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ವಿದೇಹದ ಅರಸು ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನು ಈ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಕಿರಾತರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅವನ ಪರಿಜನರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಓಡಿಸಿದರು. ಅವನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ನನ್ನ ತಾಯಿ ಕಾಪಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೊಂಡುಹೋದಳು ; ದೊಡ್ಡ ಮಗುವಾದ ಇದನ್ನು ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಇದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಳಗಿದ ಆನೆಯೊಂದು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದಿತು; ಮಗು ಅದನ್ನೇರಿ ಸವಾರಿಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿತು. ಪೂರ್ವಾಪರ ಆಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ಆನೆಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಕಿರಾತರು ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಬಡಿದು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿ ಆನೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ಉರುಳಿಸಿದರು. ಮಗು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಸದ್ಯ ಮಗುವಿಗೆ ಗಾಯವಾಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ!'

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಹೆಂಗಸು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಣ ನೀಗಿದಳು. "ನಾನು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ನೆಲೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದನು. ನನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನು ಮಗುವನ್ನು ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆಯ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ನಾನು ಒಡನೆಯೇ ಕುದುರೆಯೊಂದನ್ನು ಏರಿ ಮಗುವನ್ನು ತಂದು ಈಕೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದೆ. ಈಗ ಅದೇ ಮಗುವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ತಂದಿದ್ದಾಳೆ. ನೀವು ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು."

ವೃದ್ಧ ಶಬರ ಅಲಾತಚಕ್ರ ಹೇಳಿದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜ - ರಾಣಿಯರಿಗೆ ತುಂಬ ದು:ಖವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮಿತ್ರ ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನಿಗೆ ಒದಗಿದ ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳು ರಾಜನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಿಡಿದವು; ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಸ್ನೇಹಿತೆಯಾಗಿದ್ದ ವಿದೇಹ ರಾಣಿ ಪ್ರಿಯಂವದೆಗೆ ಒದಗಿದ ದುಃಖ ಪರಂಪರೆಗಾಗಿ ರಾಣಿ ಮರುಗಿದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ಕಂಗಾಲಾಗಿರಲು ಅವರನ್ನು ವೃದ್ಧ ಶಬರನು ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಚಕಾರವೇನೂ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಸಂತೈಸಿದನು. ರಾಜ ರಾಣಿಯರು ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಪಹಾರವರ್ಮನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ವೃದ್ಧ ಶಬರನೂ ವಿಂಧ್ಯಸೇನೆಯೂ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಉಪಹಾರವರ್ಮನ ಕಥೆ

ರಾಜನೂ ರಾಣಿಯೂ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕುಟೀರದೊಳಗೆ ಹೊರಡಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ, ತಪಸ್ವಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಮಗುವೊಂದನ್ನೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಈ ಮಗುವು ವೃದ್ಧ ಶಬರನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಮಗುವಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಬಂದ ತಪಸ್ವಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದ ನಂತರ ಈ ಮಗು ಯಾರೆಂದು ರಾಜನು ಕೇಳಲು ತಪಸ್ವಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

“ನಾನು ಗಂಗಾ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೊಂಡಾರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದೆನು. ಅರಣ್ಯದ ನಡುವೆ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಿದ್ದಿತು. ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳ ಹಾವಳಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳತೀರದು. ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡು ಜನಕ್ಕೆ ಏನೋ ವಿಚಿತ್ರ ವ್ಯಾಧಿ ಸೋಂಕಿ ಅವರೆಲ್ಲ ನರಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಬಳಿ ನಾನು ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮುದುಕಿಯೊಬ್ಬಳು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಗಾಯಗೊಂಡು ರಕ್ತ ಸುರಿಸುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಅವಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಇದೇನು ಕಾರಣವೆಂದು ಕೇಳಲು ಆಕೆ – ‘ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ವಿದೇಹ ರಾಜನ ಊಳಿಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಳು. ವಿಂಧ್ಯದ ವನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಈ ರಾಜ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಿರಾತರು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದರು. ಪರಿಜನರಿಂದ ನಾನು ಹೇಗೋ ದೂರವಾಗಿ ರಾಜನ ಮಗುವನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಿರಾತರ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ. ತಿರುಗಾಟದ ಆಯಾಸವನ್ನು

ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಗುವನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ನಾನು ಕುಳಿತೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಲಿಯೊಂದು ಎತ್ತಣಿಂದಲೋ ಹಾರಿಬಂದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಮಗುವನ್ನು ಉಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮುಂದಾಗಿ ಬರಲು ಹುಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಪರಚಿ ಗಾಸಿಮಾಡಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಿರಾತರು ಬಂದು ಹುಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದರು. ಅವರು ಹೋಗುವಾಗ ಸತ್ತ ಹುಲಿಯೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಮಗುವಿನ ಗತಿ ಏನಾಗಿದೆಯೋ ! ದಯಮಾಡಿ ಮಗುವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ! ಈ ಮಗುವಿನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನನ್ನ ಮಗಳ ವಶದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ; ಅದರ ಗತಿ ಏನಾಗಿದೆಯೋ ತಿಳಿಯದು –' ಎಂದು ಗೋಳಿಟ್ಟಳು. ನಾನು ಆಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಮಗುವನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ವಿಂಧ್ಯವಾಸಿನಿಯ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಕಿರಾತರ ಗುಂಪೊಂದು ನೆರೆದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಆ ಮುದುಕಿಯಿಂದ ತಂದ ಮಗುವನ್ನು ಅವರು ದೇವಿಗೆ ಬಲಿ ಕೊಡಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಲಿ ಕೊಡುವ ವಿಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಅರಿತ ನಾನು ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, 'ದೇವಿಗೆ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದೀರಿ ! ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ವಿಧಾನ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ನೀವು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ' ಎನ್ನಲು ಅವರೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿದರು. ನಾನು ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನ ಇದು –' ಮಗುವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ದೇವಿಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿ, ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಮಾರಿಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ದೇವಿ 'ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿಮಗೆ ಆತಂಕವಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ನೀವೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ನೋಡದೆ ನಿಂನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕು. ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೆ ವಿಪತ್ತು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ'.

ಕಿರಾತರೆಲ್ಲರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದರು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಸರಿ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಿರಾತರು ಮಗುವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಗುಡಿಗೆ ತಂದರು. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ನಾನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ದೇವೀ ವಿಗ್ರಹದ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಕಿರಾತರ ಗುಂಪಿನಿಂದ

ಪೂಜಾರಿಯು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಮಗುವನ್ನು ದೇವಿಯ ಪಾದಗಳ ಬಳಿ ಇರಿಸಿ ಕುಂಕುಮದಿಂದಲೂ ಧೂಪ ದೀಪಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿದ; ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದ. ಇದಾದ ನಂತರ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿರಿದ. ಒಡನೆಯೇ ನಾನು ಜಗ್ಗನೆದ್ದು ದೇವಿಯೇ ಹೇಳಿದಂತೆ 'ಹೋಗಿರಿ, ನಿಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳು ಹೋಗುತ್ತವೆ !' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡೆ. ಪೂಜಾರಿಯೂ ಉಳಿದ ಕಿರಾತರೂ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡದೆ ಓಡಿಹೋದರು. ನಾನೂ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಗುಡಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹಳ್ಳಿಯವರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯೇ ಹತ್ತಾರು ಮೈಲಿ ನಡೆದು ಬಂದೆ. ರಾಜನೊಬ್ಬ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳ ಒಡೆಯ ಅವನೇ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಅವನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸೋಣವೆಂದು ಬಂದೆ. ನೀನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೋ, ಮಗುವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಪುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೋ !''

ಎಂದು ತಪಸ್ವಿ ಹೇಳಿ ಮಗುವನ್ನು ರಾಜನ ಬಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು. ರಾಜನು ಈ ಮಗುವಿಗೆ ಉಪಹಾರವರ್ಮ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಪ್ರಹಾರವರ್ಮನ ಇಬ್ಬರೂ ಮಕ್ಕಳು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದುದು ವಿಧಿಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವೆಂದು ರಾಜನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಸಂತೋಷವೂ ಆಯಿತು. 'ನನ್ನ ಇತರ ಮಿತ್ರರಾದ ರತ್ನೋದ್ಭವ, ಕಾಮಪಾಲ, ಸತ್ಯಶರ್ಮ ಇವರು ಏನಾದರೋ !'ಎಂದು ರಾಜನು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆಯಲು ರಾಣಿ 'ಅವರು ಯಾರು ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ರಾಜನು ಉತ್ತರವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

ಪೋತಪನ ಕಥೆ

ಇದು ರಾಜ ಹೇಳಿದ ಕಥೆ -

“ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಮೂವರು ಮಂತ್ರಿಗಳು- ಮತಿಶರ್ಮ, ಧರ್ಮಪಾಲ, ಪದ್ಮೋದ್ಭವ. ಮೊದಲ ಇಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ; ಮೂರನೆಯವನು ವೈಶ್ಯ. ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ನಾಭಾನೇದಿಷ್ಠನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪದ್ಮೋದ್ಭವನ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಪೋತಪ ಎಂಬುವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ರಿಪುಂಜಯರಾಜ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಾಣಕ್ಯನು ನಂದರ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನನ್ನು ಕೂರಿಸಿದನಷ್ಟೇ. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಈ ಪೋತಪನು ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಮುತ್ತು ರತ್ನಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆಂದು ತಂದನು. ಆತ ತಂದಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರತ್ನಹಾರದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಮನಸಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ವರ್ತಕನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಹೊರ ತೆಗೆದೊಡನೆ ಸಭಾಭವನವೆಲ್ಲ ಬೆಳಕಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಂತಿದ್ದಿತು ಅದರ ಪ್ರಭೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡದೆ, ಚಾಣಕ್ಯನನ್ನು ಕೇಳೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡು ರಾಜನು ಪೋತಪನನ್ನು ಮರುದಿನ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಪೋತಪನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಬಿಡದಿಗೆ ಬರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅರಿವು ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಅರಮನೆಗೆ ಊಳಿಗಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವೇಶ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು, ಪೋತಪನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನನ್ನು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ

ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಉಪಚರಿಸಿ ಗುಣಪಡಿಸಿದಳು. ಪ್ರಜ್ಞೆತ್ತಿಳಿದೆದ್ದ ಪೋತಪ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿದ ವೇಶ್ಯೆಗೆ ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಕುರುಹುವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ರತ್ನಹಾರವು ರಾಜನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳಿದಿದ್ದುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು.

ವೇಶ್ಯೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಈ ರತ್ನಹಾರವನ್ನೇ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಇದನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಾಜನು ಕಂಡು, ಒಡನೆಯೇ ಪೋತಪನಿಗೆ ಕರೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ತಾನು ಅಂದು ಮುಂಜಾನೆ ನೋಡಿದ್ದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಪೋತಪನು ಆ ರತ್ನಾಹಾರವು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅಂದೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿದ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಆದರಷ್ಟೇ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಇತರ ರತ್ನಹಾರಗಳು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ಅವನು ಹೇಳಿದರೂ ರಾಜನು ತನಗೆ ಅದೇ ಹಾರವೇಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿದವಳಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ದೊರೆತದ್ದು ತೀರ ಅಲ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಯೆಂದೂ, ಸಂಭಾವಿತರು ಇಂಥ ದಾನದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಪೋತಪನು ಹೇಳಿದನು.

ರಾಜನು ದಾನದ ಸಂಧರ್ಭವೆನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಪೋತಪನು ಹೀಗೆಂದನು - "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಹೋದಧಿಯನ್ನು ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ದಾಟಿ, ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಅಂಧಕಚ್ಛ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಮಹೇಂದ್ರವನದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಮರವೊಂದಕ್ಕೆ ನೇತುಬಿದ್ದಿದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅವನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು 'ಬಡವರಿಗೆ ಮರಣವೇ ಹಬ್ಬ,' ಎಂದುತ್ತರವಿತ್ತನು. ನಾನು ಒಡನೆಯೇ ನನ್ನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನು. ಅವನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ

ಹೊರಟುಹೋದನು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಂದ ದ್ರಮಿಳ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.''

ಪೋತಪನು ಇಷ್ಟು ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತರಾಜನು ಧಿಗ್ಗನೆದ್ದು ವರ್ತಕನನ್ನು ಬರಸೆಳೆದು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದವನು ತಾನೇ ಎಂದೂ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿದವನು ಪೋತಪನೆಂದೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಜನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿದನು. ಪೋತಪನ ಗುರುತು ಮೊದಲೇ ಸಿಗದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಮರುಗಿ, ಅವನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಪೋತಪನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ರಾಜ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಹಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ತನ್ನ ಬಿಡದಿಗೆ ಬಂದನು.

ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೋತಪನು ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಡವರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ, ತಾನು ಮುನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಕುಬೇರನ ಅನುಚರನೊಬ್ಬನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷವನ್ನು ತಳೆದು ಇವನ ಬಳಿ ಬಂದು ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ವರರುಚಿಯ ಕಥೆ

'ಮಹಾನಂದಿಯ ಮಗನಾದ ಮಹಾಪದ್ಮನಂದನು ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶವನ್ನೇ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿ, ಒಡೆತನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲಾಪಿಯೆನ್ನುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವೊಂದು ಹುಟ್ಟಲು, ಅದನ್ನು ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಯೆಂದೇ ಕರೆದನು. ಆಕೆ ಸುಂದರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತಂದೆಯ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಗ್ನಿಯು ಇವಳ ರೂಪರಾಶಿಗೆ ಮನಸೋತು ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಆಕೆ ಗರ್ಭವತಿಯಾದಳು. ಇದು ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ತಂದೆಯು ಮಗಳನ್ನು ವಿಂಧ್ಯದ ವನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಆಕೆ ತುಂಬ ಬೇಸರಗೊಂಡು ದಾವಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಳು. ಆಗ ಅಗ್ನಿಯು ಆಕೆಗೆ ಮೈದೋರಿ, ಅವಳನ್ನು ಗೋದಾವರೀ ತೀರದ ಅಗ್ರಹಾರವೊಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನೇ 'ವರರುಚಿ.'

ವರರುಚಿ ಐದು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ವ್ಯಾಡಿ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರದತ್ತ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯೆ ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರು. ಹಗಲು ವರರುಚಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ನಾಟಕ ನೋಡಲು ಹೋಗಿದ್ದವನು ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ತಾಯಿ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಅವನನ್ನು ತಾನು ನೋಡಿದ ನಾಟಕ ಯಾವುದು , ಏನು ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಒಡನೆಯೇ ವರರುಚಿ ತಾನು ನೋಡಿದ ನಾಟಕವನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಡೆಯವರೆಗೂ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಇದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಡಿ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರದತ್ತ ಹುಡುಗನ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ವ್ಯಾಡಿಯು ಹುಡುಗನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

ವ್ಯಾಡಿಯ ಕಥೆ

'ಅಮ್ಮಾ, ನಾನು ಭಾನುವೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗ ವ್ಯಾಡಿ. ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ; ವಯಸ್ಸು ಬಂದರೂ ಮುಕ್ಕನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೆಯೆಂಬ ರೂಪವತಿ ಕನ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಮದುವೆಯೂ ಆಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಾಲಿಗೆ ಚಂದನವನ್ನು ತಿಕ್ಕುತ್ತ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಜೋಗಿಯೊಬ್ಬನು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತ ಬಂದ. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ನಕ್ಕಳು; ಜೋಗಿಯೂ ಇವಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕನು. ಭಿಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಜೋಗಿ ಹೊರಟುಹೋದನಂತರ, ನಾನು ಇವರಿಬ್ಬರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿ ನಕ್ಕುದುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು 'ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ಈ ಜೋಗಿಯ ಮಠದಲ್ಲಿ ಇಲಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅವನು ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಾಗ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಅವನ ಕೈಚೀಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟೆ. ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ, ಜೋಗಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲು ನಾನು ಚೀಲದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ . ಒಡನೆಯೇ ಹದ್ದೊಂದು ಹಾರಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸತ್ತೆನಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದೆ. ಪೂರ್ವಜನ್ಮಸ್ಮರಣೆ ಜೋಗಿಗೂ ಬಂದಿತು. ನನಗೂ ಬಂದಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಕ್ಕೆವು ಅಷ್ಟೆ .'ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವಳು ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಳು. ಆಗ ಆ ಜೋಗಿಯೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಅಳುತ್ತ ಕಂಗಲಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಮಾಡಿ, ಯೋಗದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳಿ, ನನಗೂ ಜೋಗಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ನನಗೆ ಆವರೆಗೆ ಜ್ಞಾನ

ಇರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ತಜ್ಞರ ಎದುರು ನಾನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸುವಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇದರಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ನಾನು ಒಮ್ಮೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ದೇವರು ಮೈದೋರಿ ಶ್ರುತಧರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಅವನೊಂದಿಗೆ ಉಪವರ್ಷನೆಂಬ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದುದನ್ನು ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನು ಶ್ರುತಧರ. ಅಂಥವನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಲೇ ಊರೂರು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಮಗ ಅಂಥ ಶ್ರುತಧರನೆಂದು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ.''

ವ್ಯಾಡಿ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದನಂತರ ಇಂದ್ರದತ್ತನು ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ಇಂದ್ರದತ್ತನ ಕಥೆ

“ ಅಮ್ಮ , ನಾನು ಕಾಂಪಿಲ್ಯ ದೇಶದವನು. ಗೋಪಾಲಕನೆಂಬ ಗುರುವಿನ ಶಿಷ್ಯ. ನನ್ನ ಗುರುವಿಗೆ ಸುರಸುಂದರಿಯಾದ ಮಗಳೊಬ್ಬಳಿದ್ದಳು. ವಿರೂಪಯೆಂದು ಅವಳ ಹೆಸರು. ಅವಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅನುರಾಗ ಬೆಳೆಯಿತು. ಆದರೆ ಗುರುವು ನಾಲ್ಕೂ ವೇದಗಳನ್ನು ಆರೂ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡ ಬ್ರಹ್ಮವಿದನಿಗೇ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದ್ದನು. ಹುಡುಗಿಗೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಿತು. ನಾನು ಆಕೆಯ ಕೈಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಗುರುವಿನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಪೂರಯಿಸುವಷ್ಟು ವಿದ್ಯೆ ನನ್ನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ದೇವರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಶುತ್ರಧರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬೋಧಾಯನ ಋಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದನು. ನಿನ್ನ ಮಗನೇ ಶ್ರುತಧರನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವನನ್ನು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು ; ಅವನಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ದೊರೆತ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಕರೆದುತಂದು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೆವೆ.”

ವ್ಯಾಡಿ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರದತ್ತ ಇವರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ಹಿಂದೆ ತನಗೆ ಅಗ್ನಿಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಬ್ಬರು ಆಗಂತುಕರಾಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಗನನು ಉಪವರ್ಷನ ಬಳಿಗೊಯ್ಯುವರೆಂದು ಅಗ್ನಿ ಇವಳಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಮಗನುನ್ನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ತಾಯಿಗೆ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವಳನ್ನು

ಬಲವಂತದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಆ ದಿನವೇ ಉಪನಯನದ ವಿಧಿಯನ್ನೂ ನಡೆಸಿ, ವರರುಚಿಯನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ವಿದರ್ಭ ದೇಶದ ಕುಂಡಿಣ ನಗರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಉಪವರ್ಷನ ಮನೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಊರವರು ಇವರನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕರು; ಅಂಥ ಬೆಪ್ಪನನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಜನರೂ ಇದ್ದಾರೆಂದು ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಸೋಜಿಗವೆನಿಸಿತು. ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ವ್ಯಾಡಿ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರದತ್ತ ಇವರು ಉಪವರ್ಷನ ಮನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡಲು ಬಂದವರು ಇವರೆಂದು ಉಪವರ್ಷನ ಹೆಂಡತಿ ಇವರನ್ನು ಬಯ್ದು ಹೊರಗಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ನೇಗಿಲನ್ನು ತೂಗಿ ಕೊಂಡು ಉಪವರ್ಷ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಬಂದವರು ಅವನ ಕಾಲಿಗೆರಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು ಉಪವರ್ಷ 'ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಧರ ಯಾರು ?'ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ವ್ಯಾಡಿ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರದತ್ತರು ವರರುಚಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಉಪವರ್ಷ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು.

ಉಪವರ್ಷನ ಕಥೆ

ಉಪವರ್ಷನು ಬಂದವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಸತ್ಕರಿಸಿದ ನಂತರ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ''ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವರ್ಷ, ಉಪವರ್ಷ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ವರ್ಷ ವಿದ್ವಾಂಸ ; ಉಪವರ್ಷ ನಿರಕ್ಷರಕುಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಬೇಸಾಯ ವೃತ್ತಿ ಹಿಡಿದ. ಒಮ್ಮೆ ವರ್ಷನ ಹೆಂಡತಿ ಮೂರ್ಖ ವ್ರತವೆಂಬ ನೋಂಪಿಯೊಂದನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅದರ ಅಂಗವಾಗಿ ಕಡುಮೂರ್ಖನೊಬ್ಬನನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿ ಊಟಮಾಡಿಸಿ, ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಖನಾದವನ ಕೈಹಿಡಿಯುವ ಸಂಭವ ಇರಬಾರದೆಂದು ಈ ವ್ರತದ ಉದ್ದೇಶ. ಕಡುಮೂರ್ಖನೆಂದು ಆಕೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ತಮ್ಮ ಉಪವರ್ಷನನ್ನೇ ಆರಿಸಿ, ಆಮಂತ್ರಿಸಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದಳು. ಉಪವರ್ಷ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದಳು. ಇಂಥ ಅಪಮಾನವಾದುದು ಅವನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೇ ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದಳು. ಆಗ ಉಪವರ್ಷನು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಿಯಂಗುವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರಿಯಂಗು ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಅದು ಬೆಳೆದು ಅದರಿಂದ ಬಂದ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವವರೆಗೂ ಉಪವಾಸವಿರುವುದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ವ್ರತ. ಒಮ್ಮೆ ಹಲವಾರು ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಾದು ಇನ್ನೇನು ಧಾನ್ಯ ಬಡಿಯಬೇಕು ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಸು ಬಂದು ತೆನೆಗಳನ್ನು ಮೇದು ಹೋಯಿತು ! ಮತ್ತೆ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆಗಾಗಿ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಿರಾಹಾರ! ಎರಡನೆಯ ಪೈರು ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ದೇವರು ಮೈದೋರಿ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ

ಶೂಲದಿಂದ ಅವನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ ತನ್ನ ಬಾಯ ತಂಬಲವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸುರಿದನು. ಆಗ ಉಪವರ್ಷ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಆದರೆ ಏಕಸಂಧಿಯಾದ ಶ್ರುತಧರ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಬಾರದೆಂದು ದೇವರ ಆಣತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. 'ನಾನೇ ಉಪವರ್ಷ, ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೇ ಶ್ರುತಧರ. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸೋಣ ಬನ್ನಿ'ಎಂದು ಉಪವರ್ಷ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

ಆಗಲೇ ಮೂವರೂ ಶಿಷ್ಯರು ಎದ್ದು ಗುರುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಗುರು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ವರರುಚಿ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ವ್ಯಾಡಿಗೆ ಅದನ್ನೇ ಎರಡು ಬಾರಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಂದ್ರದತ್ತನಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ, ಹೀಗೆ ಶಿಷ್ಯರು ಅನತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಗುರುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಯಾವ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದೀತೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಉಪವರ್ಷ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮದುವೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಕೊಡಲು ಚಿನ್ನದ ಚೂರೊಂದನ್ನು ತಂದರೆ ಸಾಕೆಂದನು.

ಮೂವರೂ ಶಿಷ್ಯರು ಆ ದೇಶದ ದೊರೆ ಮಹಾಪದ್ಮನ ಬಳಿ ಬಂದು ತಮಗೆ ಚಿನ್ನದ ಚೂರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಆಗ ತಾನೇ ರಾಜನು ಯಜ್ಞವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಿ, ತನ್ನ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನವನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು; ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅವನ ಮೈಮೇಲಾಗಲೀ ಅವನದೆನ್ನುವ ಚಿನ್ನದ ಚೂರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಬರಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಲಾರದೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಚಿನ್ನದ ಚೂರೊಂದನ್ನು ತಂದು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ಚೂರನ್ನು ತಂದು

ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ಚೂರು ದೊರಕಿತೆಂದು ರಾಜನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಹುಡುಗನ ತಂದೆ ಭೂಗತವಾದ ನಿಧಿ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಂತೆ; ಆತ ಸತ್ತು ಅವನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಸುಡುವಾಗ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಿನ್ನದ ಚೂರು ಸಿಕ್ಕಿತಂತೆ. ಅಂತೂ ರಾಜನಿಗೆ ಹಿಡಿಯಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಆ ಉದ್ವೇಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು.

ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಇಂದ್ರದತ್ತ ಒಡನೆಯೇ ರಾಜನ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಚೇತನಗೊಳಿಸಿದನು. ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದ ಎದ್ದ ರಾಜ ಚಿನ್ನದ ಚೂರನ್ನೂ ಒಂದು ಕೋಟಿ ವರಹಗಳನ್ನೂ ವರರುಚಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಇಂದ್ರದತ್ತನ ಶರೀರ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟವಾಗಿದ್ದುದನ್ನೂ, ಮೃತನಾದ ರಾಜ ಎದ್ದುದನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿ ಆರ್ಯಕನು ಗಮನಿಸಿ ಕೂಡಲೇ ಇಂದ್ರದತ್ತನ ಕಳೇವರವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವಂತೆ ಪರಿಚಾರಕರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರದತ್ತನೇ ಮಹಾಪದ್ಮನಾಗಿ ಮಗಧರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಬೇಕಾಯಿತು. ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿ ವಿರೂಪೆಯನ್ನು ಯಕ್ಷಿಣಿಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆದು, ಸುಖವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲಾರಂಭಿಸಿದ ಇಂದ್ರದತ್ತ.

ವ್ಯಾಡಿಯೂ ವರರುಚಿಯೂ ಈ ಚಿನ್ನದ ಚೂರನ್ನೂ ಕೋಟಿ ವರಹಗಳನ್ನೂ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಉಪವರ್ಷನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಚಿನ್ನದ ಚೂರು ಮಾತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿ ಉಪವರ್ಷ ಕೋಟಿ ವರಹಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟನಾಗಿ ಉಪವರ್ಷನಿಗೆ ಕೃತಕೋಟಿ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಈಗ ಈ ಕೋಟಿ ವರಹಗಳ ಗತಿಯೇನು? ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತಾಗಿ ವ್ಯಾಡಿ, ವರರುಚಿ ಇದನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ; ಒಮ್ಮೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನವನ್ನು ರಾಜ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ

ಹಾಗಿಲ್ಲ; ಉಪವರ್ಷ ತನಗೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಕೋಟಿ ವರಹಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ಯಕ್ಷನಾದ ಪದ್ಮನಿಧಿಯು ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ದಾರಿ ಕಾಣದೆ ತನ್ನ ಒಡೆಯ ಕುಬೇರನ ಬಳಿಗೇ ಮರಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಸಜ್ಜನರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗಿ, ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಪದ್ಮನಿಧಿಯನ್ನು ಕುಬೇರನು ಶಪಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕುಸುಮಪುರದ ವರ್ತಕ ಪೋತಪನ ಮಗನಾಗಿ ಪದ್ಮನಿಧಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪದ್ಮೋದ್ಭವನೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ರಿಪುಂಜಯನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ರಿಪುಂಜಯರಾಜನು ವಾನಪ್ರಸ್ಥನಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದಾಗ ಪದ್ಮೋದ್ಭವನೂ ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ತಾನೂ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿ ತನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು.

ಪದ್ಮೋದ್ಭವನಿಗೆ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ರತ್ನೋದ್ಭವ, ಸುಶ್ರುತ, ಸುಮಂತ್ರ ಎಂದು. ಮೊದಲನೆಯವನು, ಕುಲಧರ್ಮದಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಿಪುಲವಾದ ಧನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದನು. ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರು ನನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿದರು.''

ಇಷ್ಟು ರಾಜಹಂಸರಾಜನು ಹೇಳಿದ ಕಥೆ. ರತ್ನೋದ್ಭವನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರನೆಂದು ರಾಜ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ರಾಣಿ ಅವನು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳಲು ರಾಜ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ತರುಣ ತಪಸ್ವಿಯೊಬ್ಬನು ರಾಜನ ಬಳಿ ಬಂದು 'ಅಯ್ಯಾ ರಾಜ, ನಾನು ವಾಮದೇವ ಋಷಿಯ ಶಿಷ್ಯ. ಸೋಮಶರ್ಮನೆಂದು ನನ್ನ ಹೆಸರು. ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥದಲ್ಲಿ ರಾಮತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಕಳಿಂಗವನದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯವೊಂದನ್ನು ಕಂಡು ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೀಯಲು ಹೋದಾಗ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬಳು ಹೆಂಗಸು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನನ್ನನ್ನು

ಕಂಡೊಡನೆ 'ಅಯ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೇ, ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಂಕಿ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದೇ ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನಾನು ಅಳಬೇಡ, ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ನಾನು ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ 'ನೀನು ಯಾರು ? ಇಲ್ಲೇಕೆ ಬಂದೆ ? 'ಎಂದು ಕೇಳಲು ಆಕೆ,

'ಸ್ವಾಮಿ, ಕಾಲಯವನ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಣಿ ಮುಖ್ಯನಾದ ಕಾಲಗುಪ್ತನೆಂಬ ವರ್ತಕನ ಮಗಳ ದಾಸಿ.' ಆಕೆ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳ ಕೆಳಗೆ ಇಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತಳು. ಚಳಿಯಿಂದ ಅವಳೂ ಈ ಮಗುವೂ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಕಿ ಯನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಕಾಡಾದುದರಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ಏನಾದೀತೋ ಎಂದು ನಾನೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ನನ್ನ ಯಜಮಾನಿಯ ಕಥೆ ಕರುಣಾಜನಕವಾಗಿದೆ. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಸಮುದ್ರದತ್ತನೆಂಬ ವರ್ತಕ ಕರ್ಣೀಪುತ್ರನೆಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವರ್ತಕ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಆದರೆ ಸಮುದ್ರದತ್ತ ಕರ್ಣೀಪುತ್ರನ ಹೆಂಡತಿ ಮದನಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿ ಆಕೆಯೊಡನೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕರ್ಣೀಪುತ್ರ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಸಮುದ್ರದತ್ತನೇನಾದರೂ ಮದುವೆಯಾದರೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಪಣತೊಟ್ಟ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಸಮುದ್ರದತ್ತ ಕೃಷ್ಣಗುಪ್ತನೆಂಬ ಬಡ ವರ್ತಕನ ಮಗಳು ಸುವ್ರತೆಯನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದ; ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯಿದ್ದುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಗೂಢಚಾರರಿಂದ ಕರ್ಣೀಪುತ್ರ ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಗುಪ್ತಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಮುದ್ರದತ್ತನ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುವ್ರತೆಯನ್ನು ವಶೀಕರಣ ವಿದ್ಯೆ, ಸಂಮೋಹನ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ಅನಂತರ ಅವಳನ್ನು ಕುಮಾರಿಯೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಎದುರೂ ಮದುವೆಯಾದ; ಸಮುದ್ರದತ್ತನೆದುರೇ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದು ತೋರಿಸಿದ. ಸಮುದ್ರದತ್ತ ಈಕೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದು ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಕರಾರು ಹೂಡಿದ. ಆದರೆ ಅವನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ

ಮದುವೆಯಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತೀರ್ಪು ಅವನ್ನಂತೆ ಆಯಿತು . ಅನಂತರ ಕರ್ಣೀಪುತ್ರನು ಸಮುದ್ರದತ್ತನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ತಕರಾರನ್ನು ತಂದು ಅವನನ್ನು ದೇಶದಿಂದ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಅವನ ತೇಜೋಭಂಗ ಮಾಡುವುದಷ್ಟೇ ಕರ್ಣೀಪುತ್ರನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು; ಛಲ ತೀರಿಸಿದೊಡನೆ, ತಾನು ಮದುವೆಯಾದ ಸುವ್ರತೆಯನ್ನೂ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಪಾಪ, ಸುವ್ರತೆಯ ಶೀಲ ಕೆಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆಕೆ ರೋಸಿ, ಬಾಳಲಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದೇ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಳು; ಆದರೆ ಅವಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾರೋ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಅವಳನ್ನು ದಡಕ್ಕೆಳೆದು ಹಾಕಿ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿದನು. ಆಕೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಿಳಿದು ನೋಡಲು ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಸಮುದ್ರದತ್ತನೇ! ಸುವ್ರತೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ವಿವರ್ಣಳಾದಳು. ತಾನು ಪರಪುರುಷನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕುಲಟೆಯೆಂದೂ ತನ್ನ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರಬಾರದೆಂದೂ ಗಂಡನನ್ನು ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಿದಳು. ಸಂಮೋಹನ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳಾಗಿ ಅವಳದೇನೊ ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂದು ಸಮುದ್ರದತ್ತ ಹೇಳಿ ತಾನೂ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಕಲ್ಲು ತುಂಬಿದ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದುದನ್ನೂ ಆದರೆ ಅಲೆಗಳು ದಂಡೆಗೆ ಒಗೆದುದನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪುನರ್ಮಿಲನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಸೋಜಿಗ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತಯಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕಾಲಯವನ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು.

ಹೀಗಿರಲು ಸಮುದ್ರದತ್ತನು ತೀರಿಕೊಂಡು ಸುವ್ರತೆಯು ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದ ವರ್ತಕ ಪದ್ಮೋದ್ಭವನ ಮಗ ರತ್ನೋದ್ಭವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳು. ರತ್ನೋದ್ಭವನು ವ್ಯಾಪಾರ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾಲಯವನ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಈಗ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ

ಸುದ್ದಿ ರತ್ನೋದ್ಭವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಹಡಗನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ, ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಸುವ್ರತೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪಾಟಲಿಪುತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎದ್ದು ಹಡಗು ಒಡೆದುಹೋಯಿತು. ಸುವ್ರತೆಯೂ ಅವಳ ದಾಸಿಯಾದ ನಾನೂ ಹಲಗೆಯೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಬವಣೆ ಪಡುತ್ತ, ಅಲೆಗಳು ಎದ್ದಾಗ ಈ ದಡದ ಮೇಲೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆವು. ರತ್ನೋದ್ಭವನಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹುಡುಕಿ ವಿಫಲರಾದೆವು. ವಿರಹವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸುವ್ರತೆ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದುದರಿಂದ ಇದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ ಹಿಂದೆಗೆದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸವವೇದನೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮಗುವೊಂದನು ಹೆತ್ತಳು. ಗಾಳಿ, ಚಳಿಗೆ ಬಾಣಂತಿಯೂ ಮಗುವೂ ನಡುಗುತ್ತ ಬಾಧೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತರಗೆಲೆಗಳ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಲು ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.''

– ಎಂದು ಆ ಹೆಂಗಸು ಹೇಳಿದಳು (ತರುಣ ತಪಸ್ವಿ ರಾಜಹಂಸರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದುವರೆಸಿದ); ಆದರೆ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಕಾಡೆಮ್ಮೆಯೊಂದು ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಅವಳ ಮೇಲೆರಗಿ ಕೊಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮಗು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ನನಗೆ ತುಂಬ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಏನು ಮಾಡುವುದು ತಿಳಿಯದಂತಾಯಿತು. ಕಾಡೆಮ್ಮೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಮಗುವನ್ನೂ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹದ ಗರ್ಜನೆಯೊಂದು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕಾಡೆಮ್ಮೆ ಓಡಿ ಹೋಯಿತು. ನಾನು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅದರ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಕಾಡೆಲ್ಲ ಅಲೆದೆ ; ನನಗೆ ಅವಳ ಭೇಟಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಗುರು ವಾಮದೇವ ಋಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಮಗುವನ್ನೊಯ್ಯಲು ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಈ ಮಗುವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡಿರಿ.''

–ಎಂದು ತರುಣ ತಪಸ್ವಿ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮಗುವನ್ನು ರಾಜನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ರಾಜನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ

ಪುಷ್ಪೋದ್ಭವನೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಾರಣ ಮಗು ತರುಣ ತಪಸ್ವಿಗೆ ದೊರೆತ ಬಗೆ. ಕಾಡೆಮ್ಮೆ ದಾಸಿಯನ್ನು ಕೊಂದು, ಸಿಂಹದ ಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಓಡಿಹೋಯಿತಷ್ಟೇ. ಆಗ ಆನೆಯೊಂದು ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಸೆಯಿತು. ಮಗು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದ ಮರದ ಮೇಲಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಕಪಿಯೊಂದು ಇದನ್ನು ಹಣ್ಣೆಂದು ಬಗೆದು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಅದರ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಜಾರಿ ಮಗು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಬೀಳುವಾಗ ಈ ತಪಸ್ವಿ ಹಿಡಿದಿದ ಹೂವಿನ ದೊಡ್ಡ ಬುಟ್ಟಿಯೊಳಗೇ ಬಿದ್ದಿತಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೈವದ ವಿಚಿತ್ರ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನು ತಪಸ್ವಿ ಹೂವಿನ ರಾಶಿಯಿಂದ ಹೊರತೆಗೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟ ರಾಜನು ಮಗುವನ್ನು 'ಪುಷ್ಪೋದ್ಭವ'ನೆಂದು ಕರೆದನು.

ಒಮ್ಮೆ ರುದ್ರ ಹಿಮಾಲಯದ ಬಿಂದು ಸರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಂಸಗಳೆರಡು ವಿಹರಿಸುತ್ತ ನಾರದ ಋಷಿ ದೇವತಾರ್ಚನೆಗೆಂದು ಕಿತ್ತು ತಂದಿದ್ದ ತಾವರೆ ಹೂವುಗಳುನ್ನು ಕಡಿದುವಂತೆ. ನಾರದನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಈ ಹಂಸಗಳು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿ ಕಷ್ಟಪಡುವಂತೆ ಶಪಿಸಿದನು. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಂಭೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಳಕೂಬರ (ಕುಬೇರನ ಮಗ) ಇದನ್ನು ನೋಡಿ "ಈ ಮುನಿಗಳು ನಿರ್ದಯರು ; ತಿಳಿಯದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಶಾಪ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ!"ಎಂದನು. ನಾರದನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ನಳಕೂಬರ ಈ ಹಂಸ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಶಪಿಸಿದನು. ಈ ಹಂಸ ದಂಪತಿಗಳೇ ರತ್ನೋದ್ಭವ - ಸುವ್ರತೆಯರು. ನಳಕೂಬರನೇ ಪುಷ್ಪೋದ್ಭವ.

ದೈವ ರಕ್ಷಿತ

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಜನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು – ''ನನ್ನ ಹೆಸರು ಕೀರ್ತಿದೇವ. ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟು ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ತೀರದ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಚತುಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಂಡಿತನಾದ ಸತ್ಯಶರ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೊಯ್ದು ಆದರದಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿದ. ಅವನು ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದಿಂದ ಬಂದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು; ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ತೋರಿತು. ಮುಖ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಹುಚ್ಚೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದಿತು.

ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು – 'ಸ್ವಾಮಿ , ನನ್ನೂರಿನವರಾದ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪರವೂರವರು ಚಿರಪರಿಚಿತರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಬಹುದೆ ? ತಮ್ಮ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರದ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ? ತಾವೇನು ಯತಿಗಳಲ್ಲ, ಗೃಹಸ್ಥರು. ನಮ್ಮೂರಿಗಿಂತ ಈ ಊರು ನಿಮಗೆ ಸೊಗಸಿದುದು ಹೇಗೆ ? 'ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆತನು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು 'ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಥೆ, ಸ್ವಾಮಿ ! ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದ ಪಂಡಿತಪ್ರವರ ಮತಿಶರ್ಮನ ಮಗ ನಾನು. ನಾನೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನ,

ವೈದಿಕರಿಗೆ ಆರ್ಯಾವರ್ತವೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಳವೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆ; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಗಧರಾಜ್ಯ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾದ ನಾನು ದೇಶಪರ್ಯಟನ ಮಾಡುತ್ತ ಈ ಕಡೆ ಯಾತ್ರೆಯ ನೆವದಿಂದ ಬಂದೆ. ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ ಮಲಯ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ ಅವರು ನಾನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯಾಗಿ ಈ ಕಡೆಯೇ ನೆಲೆಸಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ವಿಶ್ವದತ್ತನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗಳಾದ ಕಾಳಿ ಎಂಬಾಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ.

ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ನಮಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪಿತೃಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ನಾನು ಆಕೆಯ ತಂಗಿಯಾದ ಗೌರಿಯೆಂಬಾಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದೆ; ಒಂದು ಮಗವೂ ಆಯಿತು. ಒಂದುದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಮಗುವೂ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಧಾತ್ರಿಯೂ ಕಾಣದಾದರು; ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನೂ ಚೋಳ ಮಂಡಲದ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದ ಇಂದ್ರಕೇತುವಿನ ಮುಂದೆ ದೂರು ತಂದೆ. ಚತುರನಾದ ಆ ರಾಜ ಊರಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೀಯಲು ಬರಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಊರವರೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಕಾಳಿಯೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಲು, ಆಕೆಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೀರು ರಕ್ತದಿಂದ ಕೆಂಪಾಯಿತು. ರಾಜನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆಸಿ ಕೇಳಲು ತಾನೇ ಮಗುವನ್ನೂ ಧಾತ್ರಿಯನ್ನೂ ಸವತಿ ಮತ್ಸರದಿಂದ ನೀರಿಗೆ ಎಸೆದುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ರಾಜನು ಆಕೆಗೆ ಮರಣದಂಡನೆ ವಿಧಿಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ಪ್ರೇತವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಅವನ ಕಷ್ಟದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮರುಗಿ ಅವನನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಮರುದಿನ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೊರಟೆ. (-ಎಂದು ಕೀರ್ತಿದೇವ ಮುಂದುವರೆಸಿದನು)

ಮುಂದೆ ಒಂದು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೆಂಗಸು ಒಬ್ಬಾಕೆ ಮರವೊಂದಕ್ಕೆ ನೇಣು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೇನು ಸಾಯುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ನಾನು ಅವಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಅವಳ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಡಿದು ಅವಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದೆ. ಆಕೆ ಯಾರೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಲು ಆಕೆ 'ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಸತ್ಯಶರ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯ ದಾಸಿ, ಮಗುವಿನ ಧಾತ್ರಿ. ಆತನ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ನನ್ನನ್ನೂ ಮಗುವನ್ನೂ ನೀರಿಗೆ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟಳು. ನಾನು ಮಗುವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮರವೊಂದು ತೇಲಿಬಂದಿತು ; ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾವೊಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕಚ್ಚಿತು. ಮಗುವನ್ನೂ ಕಚ್ಚಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹದ್ದೊಂದು ಹಾರಿ ಬಂದು ಹಾವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ದಡ ಸೇರಿದ್ದ ನನಗೆ ವಿಷದ ಬೇಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿತು.

ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಿಳಿದು ಎದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ತರುಣ ತಪಸ್ವಿಯೊಬ್ಬ ಕುಳಿತು ಮಂತ್ರ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ; ಹಾವಿನ ವಿಷವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು ಅವನು. ಅದೇ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದನು. ನಾನು ಮಗು ಎಲ್ಲೆಂದು ಕೇಳಲು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನು ನೋಡಿದಾಗ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಇದ್ದವಳಂತೆ. ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಅವನೂ ಮಗುವಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹುಡುಕಿದ. ಎಲ್ಲೂ ದೊರೆಯದಿರಲು ನಾನು ಹತಾಶಳಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ. ನೀವು ಬಂದವರು ನನ್ನನ್ನುಳಿಸಿದಿರಿ' ಎಂದಳು.

ಅವಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ನನಗೂ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಹುಡುಕುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ದಡದ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ಕಾಲಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗೇಕೆ

ಆಯಿತೆಂದು ಕೇಳಲು ತಾನು ಕಾವೇರೀ ನದಿಯಿಂದ ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಉಳಿಸಿದೆನೆಂದೂ ನದೀ ದೇವತೆಯೊಂದು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಿತೆಂದೂ ಮಗು ಮತ್ತೆ ನೀರಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ನಾನು ಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೋಲ ಪ್ರದೇಶದ ಬೆಸ್ತನೊಬ್ಬ ಮೊಸಳೆಯ ದವಡೆಯಿಂದ ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನೆಂದೂ ಅದನ್ನು ವರ್ತಕನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾರಿದನೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ವರ್ತಕನಿದ್ದ ಊರನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ. ಊರ ಹೊರಗೆ ಹಾಳು ಬಾವಿಯೊಂದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ಧ ಕೇಳಿತು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಅದರ ಒಳಗೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದೆ. ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುದೇಕೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಲು ಆತ 'ಸ್ವಾಮೀ, ತಪ್ಪು ನನ್ನದು. ನನ್ನ ತಂದೆ ಈ ಊರಿನ ಧನಿಕ ವರ್ತಕ. ಮೊನ್ನೆ ಯಾವುದೋ ಬೆಸ್ತನಿಂದ ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಬಂದಾಗಿನಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವನ ಪ್ರೀತಿ ತಪ್ಪಿತು. ಮಗುವನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಈ ಬಾವಿಯೊಳಗೆ ನೂಕಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಾಲು ಜಾರಿ ನಾನೇ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟೆ. ಮಗು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿತು ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ನಾನು ಬಾವಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಗಾಯವಾಗಿ ಏಳಲಾರದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅವನೇ ಬಾವಿಯ ಬಳಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಾಡು ಜಿಂಕೆಯೊಂದು ಇವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಇರಿದು ಓಡಿತಂದೂ ಅಸಹಾಯನಾಗಿ ಇವನು ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಗ ಅಡವಿ ಕಳ್ಳರ ತಂಡವೊಂದು ಬಂದು ಈ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದರೆಂದೂ ಅವನು ಹೇಳಿದನು. ಮಗುವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ನಾನು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡೆ. ಆಕೆ ಕಳ್ಳರಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶಬರರು ಬಂದು ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದರಂತೆ.

ಮಗುವನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಶಬರರ ಬೀಡಿಗೆ ಬಂದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಬರ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು ; ಆಕೆಯನ್ನು ಯಾವುದೋ ಚಿಂತೆ ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೇಳಲು 'ಸ್ವಾಮಿ , ಈ ಮಗುವನ್ನು ನನ್ನ ತಮ್ಮ ತಂದು ನನಗೆ ನೆನ್ನೆ ಕೊಟ್ಟ. ಈ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ತುಂಬ ಮಮತೆ ಬೆಳೆದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇಂದು ಅವನು ಬಂದು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಗುವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಬಲವಂತಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮಗುವನ್ನು ಬಿಡಲು ನನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲ' ಎಂದಳು. ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಅವಳಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ನಾನೇ ಪಡೆದು ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ವಾಮದೇವ ಮುನಿಗಳ ಬಳಿ ಬಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದೆ. ಅವರು ಮಗುವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿ ಬಿಡುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದರು.''

ಎಂದು ಕೀರ್ತಿದೇವ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ರಾಜನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ದೈವವೇ ರಕ್ಷಿಸಿತಾಗಿ ಈ ಮಗುವಿಗೆ ದೈವ ರಕ್ಷಿತನೆಂದು ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು. ರಾಜನ ಮಗನೊಂದಿಗೆ ಆಡಲು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗ ದೊರೆತನೆಂದು ರಾಜನಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಅರ್ಥಪಾಲನ ಕಥೆ

ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ವಸುಮತೀ ರಾಣಿಯು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ರಾಜನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು – ''ಇಂದು ನಾನು ಆಶ್ರಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಿವ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳು ಈ ಮಗುವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ತಾನು ಯಕ್ಷನಾಯಕ ಮಣಿಭದ್ರನ ಮಗಳು ತಾರಾವಳಿ ಯೆಂದೂ, ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಹುಡುಕಾಡುತ್ತ, ಕಾಶೀ ಪಟ್ಟಣದ ರುದ್ರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುವಾಗ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ತೋರಿಸಿದಳೆಂದೂ, ಅವನು ತನ್ನ ಒಡೆಯ ಕುಬೇರನ ಮುಂದೆ ಮಗುವನ್ನೊಯ್ದನೆಂದೂ ಹೇಳಿದಳು. ಕುಬೇರನು ಈಕೆಯನ್ನು ಈ ಮಗುವಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅನುರಾಗವುಂಟೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದನಂತೆ; ಈಕೆ ತನ್ನದೇ ಮಗುವೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಅನುರಾಗವೆಂದಳಂತೆ. ಆಗ ಕುಬೇರನು ಅವಳ ಮತ್ತು ಮಗುವಿನ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನಂತೆ–

ಕೋಸಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೋಮರಾತನೆಂಬ ಗುರುವಿದ್ದನು ; ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ಶೌನಕ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಮ್ಮೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಉಪಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಪುತ್ರಿ ಬಂಧುಮತಿಯ ಮೇಲೆ ಶೌನಕನ ಅನುರಾಗ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅವಳಿಗೂ ಇವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮ ಮೂಡಿತು.

ಆದರೆ ತ್ರಿಗರ್ತದೇಶದ ರಾಜನಿಗೆ ಬಂಧುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮದುವೆಯ ದಿನ ಉಪಾಯದಿಂದ ಯಾವಳೋ ಊಳಿಗದ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಬಂಧುಮತಿಯೆಂದು

ಸಿಂಗರಿಸಿ, ರಾಜನನ್ನು ನಂಬಿಸಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಶೌನಕನು ಬಂಧುಮತಿಯೊಂದಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಸರಯೂ ನದಿಯನ್ನು ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ದಾಟುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದೋಣಿ ಮುಳುಗಿ ಬಂಧು ಮತಿಯಿಂದ ಶೌನಕನು ದೂರವಾದನು.

ಶೌನಕನು ದಡ ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಬಂಧುಮತಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹುಡುಕಿದನು. ನದಿಯ ದಡದ ಮೇಲೆ ಹೆಂಗಸಿನ ಹೆಣವೊಂದನ್ನು ಹದ್ದುಗಳು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅದೇ ಬಂಧುಮತಿಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತರಗೆಲೆ, ಒಣಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಆಯುದ್ದುತಂದು ದೇಹವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕದಡಿದನು. ನಿರಾಶನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು ಒಂದು ಆಶ್ರಮ ಪದಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನಿಗೆ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ತಾನು ನಿರಶನವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಒಳಗಿನಿಂದ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಧುಮತಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಶೌನಕನ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ನೀರಿನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಗೊಲ್ಲರ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಮೇಲೆಳೆದಳೆಂದೂ, ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಬಂದೊಡನೆ ಆ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಘಟಸರ್ಪವೊಂದು ಕಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿತೆಂದೂ, ತಾನು ಓಡಿ ಈ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದಳೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಶೌನಕನು ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ದೇಹ ಈ ಹೆಂಗಸಿನದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಬಂಧುಮತಿಯೂ ಶೌನಕನೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಕಡೆ ಹೊರಟರು. ತ್ರಿಗರ್ತದೇಶದ ರಾಜನು ತನಗಾದ ಮೋಸವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಕೋಸಲರಾಜನ ಮೇಲೆರಗಿ ಆತನನ್ನು ದೇಶದಿಂದ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಶೌನಕನು ಒಡನೆಯೇ ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತ್ರಿಗರ್ತರಾಜನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಾವನಿಗೆ, ಎಂದರೆ ಕೋಸಲರಾಜನಿಗೆ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ರಾಜನು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಅರ್ಧರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಶೌನಕನು ತನ್ನ ಉಳಿದ ಬಾಳನು ಸುಖವಾಗಿ ಕಳೆದು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಅವನೇ ಅಶ್ಮಕ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾಣೀ ಗುಪ್ತನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ತೋರಿಸದೇ ರಾಜನ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೇ ಪಡೆದಿದ್ದ ಇವನು ಆಂಧ್ರವಂಶದ ಸ್ವಾತಿಯೆಂಬ ರಾಜಕುಮಾರನೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆದನು. ಈ ಇಂದ್ರಾಣೀ ಗುಪ್ತನೇ ಮುಂದೆ ಶೂದ್ರಕನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು. ಅವನು ವಿನಯವತಿಯೆಂಬ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿ ಆಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಪಕ್ಕದ ಕಾಡಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಾಳವ ದೇಶದ ಅರಸನು ವಿನಯವತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ದುಃಖದಿಂದ ಶೂದ್ರಕನು ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರಲು ಕಾಡುಕಳ್ಳರ ತಂಡವೊಂದು ಇವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ತಂಡದ ಒಡೆಯನ ಮಗಳು ಇವನಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧಳಾಗಿ, ಅವನ ಸೆರೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದಳು.

ಶೂದ್ರಕನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿ ವಿನಯವತಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕಾಡುತ್ತಿರಲು ವಿಂಧ್ಯದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಡನೊಬ್ಬನು ಆಕೆ ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಶೂದ್ರಕನು ಒಡನೆಯೇ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ವಿಚಾರಮಾಡಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಶೂದ್ರಕನು ಮಥುರೆಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಕೊಳವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದನು. ಆಗತಾನೇ ರಾಜಭಟರು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಕಳುವಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಳದಿಂದ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಶೂದ್ರಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನೇ ಕಳ್ಳನೆಂದು ಹಿಡಿದರು.ಮಂತ್ರಿಯ ಮಗಳಿಂದ ವಿನಯವತಿ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನು ಶೂದ್ರಕನೆಂದು ಗುರುತಿಸಿ, ಮಂತ್ರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದಳು. (ಮಂತ್ರಿಯ ಮಗಳೂ ವಿನಯವತಿಯೂ ತುಂಬ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿದ್ದರು) ಮುಂದೆ

ಆ ಮಂತ್ರಿಯು ಶೂದ್ರಕನ ಸೋದರಮಾವನೇ ಎನ್ನುವ ವಿವರ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಮಂತ್ರಿಯ ಮಗಳಾದ ಯಜ್ಞದೆಯನ್ನೂ ಶೂದ್ರಕನು ಮದುವೆಯಾದನು.

ಹೀಗೆ ಸಾಹಸಿಯಾದ ಶೂದ್ರಕನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನೂರು ವರ್ಷ ಬದುಕಿದ್ದನು. ತನ್ನ ನೂರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರೊಂದಿಗೆ ಕಾದಾಡಿ ಸತ್ತಾಗ ಧರ್ಮಪಾಲನೆಂಬುವನ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನನ್ನು ಜನ ಕಾಮಪಾಲನೆಂದು ಕರೆದರು. ಈ ಕಾಮಪಾಲನಿಗೂ ವಾರಣಾಸಿಯ ಅರಸುಮಗಳು ಕಾಂತಿಮತಿಗೂ ಪ್ರಣಯ ಬೆಳೆಯಿತು. ಗಾಂಧರ್ವ ರೀತಿಯಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ವಿವಾಹಿತರಾಗಿ, ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ದಾಂಪತ್ಯ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರಲು ಕಾಂತಿಮತಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿ ಗಂಡುಮಗುವೊಂದನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ ಮಗುವನ್ನು ಶಬರ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕಾಂತಿಮತಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಳು. ಆಕೆ ಅದನ್ನು ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ರಾಜಭಟರು ಅವಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದಳು. ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಆಕೆ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ರಾಜನಿಗೆ ಅವರು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ರಾಜನು ಕಾಮಪಾಲನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನು ವಿಧಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾರಾವಳಿ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಸಾಹಸಿಯಾದ ಕಾಮಪಾಲನು ವಧ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜಭಟರೊಂದಿಗೆ ಕಾದಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ತಾನು ಓಡಿಹೋದನು.

ಕುಬೇರನು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಶೌನಕನು ಬಂಧುಮತಿಯ ದೇಹವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗೊಲ್ಲರಾಕೆಯ ಶರೀರವನ್ನು ದಹನ ಮಾಡಿದಾಗ ಆಕೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆರ್ಯದಾಸಿಯಾದಳೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ಶೌನಕನು ಶೂದ್ರಕ ನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಈ ಆರ್ಯದಾಸಿ ಕಾಂತಿಮತಿಯ ಸಖಿಯಾಗಿದ್ದಳೆಂದೂ, ಆರ್ಯದಾಸಿಯೇ ಈಗ ತಾರಾವಳಿಯಾಗಿರುವಳೆಂದೂ, ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಈ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ವಿವರಿಸಿದನು.

ಅವನ ಆಣತಿಯಿಂದಲೇ ತಾರಾವಳಿಯು ವಸುಮತಿ ರಾಣಿಯ ಬಳಿ ಮಗುವನ್ನು ತಂದಿದ್ದಳು. ವಸುಮತಿಯು ಮಗುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೊಡನೆ ತಾರಾವಳಿ ಮರೆಯಾದಳು.

ತಾರಾವಳಿಯಿಂದ ತಿಳಿದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ವಸುಮತಿ ರಾಜನಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದಳು. ರಾಜನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಮಗುವನ್ನು ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆಸಲು ಒಪ್ಪಿದನು. ಕುಬೇರನಿಂದ ತನಗೆ ಈ ಮಗು ದೊರೆಯಿತಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಪಾಲನೆಂದೇ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು.

★★★

आचार्य दण्डि विरचिता

अवन्ति सुन्दरी

स(वैंश्व) र्यग्रहग्रामं गगनाभागमिव(ग्रसमाना, दिग्गजैरिव दिगन्तस्थापितैरम्बरसरिदम्बुधौतकुम्भमण्डलैश्चतुर्भि) र्गोपुरद्वारैरुपेता, गोपुरगुरुफ (ला ? णा) मण्डलस्फुरन्मणिस्त (म्ब ? ब) करागरञ्जितवियद्विशालार्णवैर्बृहद्गुण(भागविस्तार) वाहिभि (रनेकनागाङ्गनागमजनितर्द्धिभिः, प्रशस्ततक्षकादि) घटितैर्भुजगराजैरिव भोगवतीमहापथैरुपशोभिता, मणिमयसमग्रभूतलत्वादपरवियद्वितर्का.................. ...... णै र्दिव्य विमानैरिवा (मरगणाध्यासितैर्नलिनकादिभिर्महा) प्रासादैरितरैश्चमहापुरुषोचितैर्महापुरुषैरिव लक्षणोपपन्नपादजानुबाहुग्रीवा(क?) नासिकललाटशिरोभिर्दृढप्रकोष्ठस्क(न्धकूटैरश्लथक्षञ)राक्षैश्चतुरवृत्तजातिभिरत्युदारैरु (द) ग्रशक्तिभिः कृतवेदिभिरग्राम्यालङ्कारैरलङ्कृता, सञ्जाततिलकैः लक्ष्यसुरभिनागैरशोकरागवहैर्महा(भव्यै) र्विजृम्भितपलाशैः केसरिभिरर्जुनललितैर्माधवीमनोहरैः कामरथैरिव कान्तक (र्ण ? र्णि) कारचक्रैः, प्रीति(प्र?प्रा) सादैरिव चारुपारावतान्वितैः, रतिनगरैरिव कृतसालपरिकरै, शृङ्गारान्तः

पुरैरिवामलजोतिकान्तिभिः, लीलाचित्रकारैरिव नानावर्णवल्लिकापरिवृतैः, रागसमुद्रैरिव स्फुरत्प्रवालपटलैः, धर्मबालापत्यैरिव धात्रीसमधिष्ठितैः, कामुकैरिव रचितप्रियालकैश्चारकोद्देशैरिव सहकारालयैः, कौरवैरिव पाण्डुच्छायोदयदमनकैः, गौरीचरितैरिव प्रसवसम्पदावर्जितश्रीकण्ठमनोहरैः, भारतसमरैरिव कौरवकारणदलितरणोद्धतरसस्थूलकरवीरविहारैः, अङ्गैरिव चारुचम्पकैः, मगधैरिव कान्तपुष्पपुरजनवल्लभैः, भवाङ्गैरिव नागवल्लीपूगशोभितैः, सत्सङ्गतैरिवाम्लानकरमणीयैः, गिरिभिरिवोन्निद्रपुण्डरीकवनैरिन्द्रनगरविजिगीषया नन्दनवनैरिव सङ्गृहीतैर्बाह्यैराभ्यन्तरैश्च वर्धितप्रमदाजनप्रमदैः प्रमदवनैर्निदाघभिया शरणागतं शिशिरमिवाभिपालयन्ती, मथनायसगलितलावण्यैर्वर्धितपृथुरोमभिरमृतहठापहारसाहसकृते सर्वसुरगणेन स्वभवनकुटुम्बिना युगपदेव धर्माधिकरणे व्यवहर्त्तुमम्बुराशिमिवागत्य बहिर्निविष्टैः, ज्वलतेव बडवामुखेन कमलकाननेन परिगृहीतैः, रविकररसभरणविहतिकृतबहलकलकलमिव कलविरुतिमदकलमनिभृतगतिजलविहगकुलं वहद्भिः, अनेकपकुलविहृतिभिः अवनतमिव जलधरजालमम्बुपा(ट?न) लम्पटं दर्शयद्भिर्नभः स्थलविशालैस्तटाकमण्डलैर्भाव्यमानसस्यपरिकरा, मरतकवेदिका-

हरितकमलिनीपलाशास्थितेव विततसितभवनसालमालाप क्ष-राजिनी राजहंसीविल म्बिविक्रमललितनितम्बिनीकदम्ब-बिम्बप्रलम्बितमञ्जुशिञ्जानकाञ्चीदामा **काञ्चीपुरं** नाम - राजधानी ।

यया सह पितामहेनोन्मीयमाना सारलाघवादिवोपर्यभ्रम-दमरावती । यस्यां च भौमसुधासमुचिता दिव्यसुधास्वादला-लसा (इव) रजनीषु रजनीकरमुल्लिहन्ति लोलध्वजदुकूलजा-लरसनाः प्रासादपङ्क्तयः। यस्यां च मञ्जुवाचां कुञ्चित(केश) पक्षच्छायातर्जितानि (त्रासादिव सतत)

माक्रन्दन्त्युत्तंसमधुकरकुलानि । लीलाकटाक्षलङ्घितानि शोकादिवाश्यामलिमानं (अ?) दर्शयन्ति श्रव(णेन्दी) वराणि । स्मित (चन्द्राणि विहसितानि वैलक्ष्यादिव कु) ण्डलितान्यावृतश्रवणं शेरते दन्तपत्राणि । दन्तच्छदच्छाया-कदर्थितानि दुःखादि(व त)निमानमुद्वहन्ति स्तना (वरणा-रुणांशुकानि । करकिसलयविडम्बितानि तापादिव शनैर्म्ला) यन्ति विभ्रमाम्भोरुहाणि । नखमणिमरीचिमञ्जरीपरिभूतनि खेदादिव मुहुर्मुहुरुच्छ्वसन्ति वि (लास) कुसुमानि । श्रोणि-बिम्बला (वण्याभिभूतवर्णोत्कर्षाणि विषादादिव दशामन्त्यां

दधत्युत्तरीयाणि । पादप) ङ्कजसहजरागावधीरिता रुजेव च पदे पतन्ति पिण्डालक्तकरसाः । यस्यां चक्रभक्षितमिव चन्द्र-कान्तशिलातलेष्वन्धकारकबलित (मिवेन्द्रनीलाजिरेषु तदव-मानलज्जाकृताग्नि । प्रवेशमिव पद्मरागभूमिषु तद्दाहवेद-नावगाढसलिलमिव स्फटिकभित्तिभागेषु सकलमिव दिवस-मतितरलं भ्रम(न्ति?ति) प्रतिबिम्बपतङ्गमण्डलम् ।

या चा (ङ्गीकृतानङ्गभा) वयोग्याभिरनेकशतपुरुषोप-ग्रहप्रकाराभिरपि पूतोष्मभिरपरप्रत्ययविधिभिरशेषसम्प्रदान-कर्मकारकविभक्तिभपण्डिताभिरक्लिष्टगम्ययोगाभिर विकारा-गमोद्भवानभिज्ञा भिरनुपसर्गवेदिनीभिरपूर्वाभ्यासकरणकुश-लाभिर्गुणवृद्धिपदविषयितसर्ववर्णाभिश्चतुराकारवचनाभिरपरशा-ब्दि(की)भिरिवाकालप्रत्याख्यायिनीभिः वेशविलासिनीभि-र्विलासदेवताभिरिव सञ्चरन्तीभिः अवधीरितरूपलावण्यवै-दग्ध्यसौष्ठवतया शोकनिश्चेतनीभूतमिवापरिस्पन्दममरभवन-भित्तिचित्रेष्वदर्शयति दिव्यसीमन्तिनीजनम् ।

यस्याश्च विशालतया नास्ती (प?व) हि भुवनम्, उच्चतया सौधानां लोष्टका इव गिरयः, रत्नबहुत्वादापणानां रिक्ता इव जलनिधयः, चातुर्येण पौराणां ग्राम्य इव

मकरकेतुः, गाम्भीर्येण दीर्घिकानामुत्तानामिव सागरतलम्, अतिशयेन शिल्पकृतामकिञ्चिज्ज्ञ इव विश्वकर्मा, मतिबलेन शास्त्रविदां (अ) पक्का इव काव्याङ्गिरसैर्हिणेयाः ।

तस्याः पतिरपर इव पाकशासनो न पाता सुराणां, न क्षपयिता सपक्षभूभृतां, न कर्त्ता गोत्रबलविध्वंसस्य, न वर्तयिता वर्षोपद्रवाणां, नाभ्युपेता पापरुच्यनुरोधस्य, नाभिलषिता दीर्घतपःपरिग्रहस्य, नाभिषेक्ता जनार्दनस्य, दिनकर इव दीप्तविग्रहो, हर इव परशुक्रियाविशारदः, शशधर इव तारकेशः, केशव इव स्निग्धघोषः, यक्षराज इव नित्योदग्ररदः, प्रत्यूष इव पद्मरागप्रभाधरो, धराभोग इव पृथुललाटभूमिः, उमागुरुरिवायतभुजभोगः, कपिकेतुरिव कर्णान्तदर्शनः, सालपादप इवातिपीवरस्कन्धः, प्रासाद इव प्रशस्ततुङ्गनासिकः, समरोद्यत इव सदासन्नाभियोगी, जाङ्गलोद्देश इव समसूरस्थलो, रागीव सुतनुमध्यवृत्तिः, दर्दुराच(ल) इव घनोन्नखरपृथुनितम्बरत्नरञ्जिताम्बरः किङ्करेश इव स्थिरोरुदण्डधरः, सामाम्नाय इव शुभकरचरणलक्षणः, क्षणदाकरादिव राजशब्दामर्षादाकृष्टकान्तिसर्वस्वः सर्वराजकहरिणयूथमथनराजसिंहः **सिंह विष्णु** (चर्मकि ? वर्मेति) नाम्ना नयसम्भावनाना (?) **पल्लवेषु** राजा बभूव ।

यः सम्भ्रमचलनचलितनारायणनाभिनलिनोद्धूतधूलिसङ्ग-धूसारितयाराज्याभिषेकदिष्टिवृद्धिपिष्टातकरजोराजिपिञ्जरितशरीरयेवानन्दरभसमादिसिंहासनाक्रमे समालिङ्ग्यत श्रिया ।

यस्य च सकलजलधिजलवलयसमुल्लङ्घनाभिलाषुकेण सलिलतरणाभ्यासहेतोरभिषेकपयसि बहल.........षि स्फुटितमिवासकृत् प्रतापानलेन । यस्य च क्रोधदहनदह्यमानक्कथदरातिजीवितकबलग्रहसंभृतसन्तापयेव प्रकामपीततोयया.......मौक्तिकोपलतलेषु मुहुरलुल्यत घरकठोरया खङ्गलतया । येन च प्रथममेवाभिनवयौवनापू (र्यमाणभु) जशिखर..........वदेव शरणमितरस्य रणपयितस्य(?) । यस्मिंश्च भूभुजि भुञ्जति भुजस्तम्भेन भुवं भोगभङ्गे भुजङ्गमानां न (च भुजङ्गमाः) ।...... कुण्डकानां न च कुण्डकाः । परस्परपातो गोलकानां न च गोलकाः । सूक्तातिक्रमो नक्तञ्चराणां न च नक्तञ्चराः । तमःप्रसरः प्र(दोषाणां न च प्रदोषाः)....... । नां, न च निस्त्रिंशाः । पादापीडा कण्टकानां न च कण्टकाः । द्विजिह्वाभ्यवहार्यता प्रभञ्जनानां न च प्रभञ्जनाः । रूपध्वंसो लुब्धानां न च लुब्धाः (चित्रमासी)...... प्रजानाम् ।

अथ स राजा सर्वदेवताराधनपरः परं धिषणोपपन्नोऽपि दिव्यानन्दजननेषु कविगुणेषु प्रीतिमानभूत् । अविबुधोऽपि क(या?था) मृतरसं कलावृतमेषावण (?) ।

एकदैनं सभागतमभिनवो गन्धर्वस्तुम्बुरुरिव जम्भशत्रु-मित्युपावीणयत् -

दनुजपतिहृदयभूधरविभेदविज्ञातशक्तिनखकुलिशम् ।
जगदुदयहेतु विष्णोरवतु वपुर्नारसिंहं वः ॥

स इमामार्यामाकर्ण्य गुणकुतूहली तमप्राक्षीत् - 'भद्र ! कस्यैतान्यक्षराणि विकटबद्धान्योजस्वीनि च लक्ष्यन्ते, कस्य चेयं वर्णरचना माधुर्यवती प्रसन्ना चेन्दुकरकलिकेव श्रवणा-नन्दमुत्पादयति ' इति ।

स तु सम्प्रणिपत्य व्यज्ञापयत् - देव ! परमनुगृहीतोऽस्मि, क्षणमवधानदानादनुगृहीततमः क्रियतामयं जनः । ''अस्ति दिशि पश्चिमोत्तरस्यामार्यदेशशिखामणिरानन्दपुरं नाम ब्राह्मणानां महानावासः । ततो हि निस्सृता सरस्वतीव ब्रह्म-लोकादगस्त्यमूर्त्तिरिव पीतोद्गीणगम्भीरशब्दसमुद्रा दक्षिणां दिशमनुगृह्णन्ती सकलकितवसिद्धान्तप्रपञ्चमूलेन **मूलदेवेन**

सख्युरचलस्य कृते **निवेशितमचलपुरं** नाम गवप्रोदकपुष्पवासितकलमकानननायासिकभूमौ (?) नगरमपरमिव धरणिगोचरममरलोकम्, आस्पदं पुण्यकर्मणामलघु विविक्तमन्त्रविस्तारसम्भृतधृतिरधिवसति कुशिकवंशवर्धनी सर्वातिथिरप्रतिग्रहीत्री महत्युदाररूपा ब्रह्मराशिर्ब्रह्मसन्ततिः।

तत्रोदपादि भगवतो विधिवदाहृतसर्वसप्ततन्तुरूपिणो **नारायणस्वामिनो** नाभिपद्म इव ब्रह्मैकधाम **दामोदरस्वामिनामा** तेजो(यमः?मयः) कुमारः । स यौवनारम्भ एवातिसुभगाकृतिरकृतकवाक्यदर्शितपुण्यसद्भावया सर्वाङ्गमनोहरया सर्वकलाविदग्धया सर्वभाषाप्रवीणया प्रमाणयुक्तया ललितपदविन्यासया चतुरहृद्यालङ्कारया विशुद्धजातिवृत्तया सरस्वत्या स्वयंवर (ए ? इव) कन्यकया स्वयमुपेत्य सस्नेहमस्वज्यत । को हि नाम भगवतीं भवितव्यतामतिक्रम्य यथासमीहितेन साधयति पथा, यतः कौशिककुमारो **महाशैवं** महाप्रभावं गवां प्रभव प्रदीप्तभासं - **भारविं** रविमिवेन्दुरनुरूप्यदर्श इव पुण्यकर्मणि **विष्णुवर्धनाख्ये** राजसूनौ प्रणयमन्वबध्नात् ।

एकदा च मृजयां गच्छतामुना नीतस्तन्निर्बन्धादस्व-कुलसमुचितमहुतशेषं मांसमा... नयैव लज्जया पित्रोरन्ति-कमनु(प) सृत्य तीर्थयात्राप्रसङ्गेन दिगन्तराण्यभ्रमत् । भ्रमण-शीलकीर्त्तेर्गाङ्गेयकुलध्वजस्य **दुर्विनीत** इति वि(परीतनाम्नः) गुणनिधिरमृतधाम्न इव कुमुदाकरो गोचरमगमत् । अमुना च साधुलङ्घनमूलमात्रमात्मनिवेदनादिसौजन्यं दर्शयता वशीकृत (स्तदम्याशे वसति । आर्येयमियं च व)....... (त)स्य द्विजकुमारस्य मतिविलसितम् । विदितं नाम तस्य सदसद्विद्य-मानकं भुवनेषु । वयसा चासौ विंशतिवर्षदेशीयः'' (इति क्षितितलनिहितमौलिः प्रणम्याचार) ....भृति भूपति-र्जातकौतूहलो हलधर इव सरस्वतीतीर्थानि सम्भावयन् अनेकश्रीमुखपरम्परानुकृष्टमेनमात्मसादकरोत् । (माहात्म्या-दतिशयदर्शितारधितपुरु)....... चतुराननस्यादिकवेर्द्विजोत्त-मस्य प्राकृताना च वस्तुभेदानां तत्पूर्वं प्रकटयितुस्तस्य पुत्रीकरणेन दर्शितातिप्रसादस्तदनुरूपमन (ल्पपन्नपरि) .... प्रादाच्च ब्रह्मदेयपरिमितम् । एकदा च प्राकृतगानाति कानिचित्तेन प्रेषितानि श्रुत्वा परं प्रीतः स्त्रीसहस्त्रकुलं च काञ्चनाभमत्रे सुरभि........मापूर्य त्वद्गुणप्रेमप्रस्नुतानां त्वन्मातृणां स्तन्यमिदम् । अतिबहुत्वादासां प्रत्येकं

स्तनपानयत्नगौरवं तव स्याद्, अतोऽस्माभिरेकत्रैव संभृतमिति प्रजिघाय । एवंविधाश्च सम्मानभाजः प्रतिमासं प्रतिपक्षं प्रतिदिनमित्यवर्त्तयत् पृथिवीपतिः ।

स च तथानुगृह्यमाणो गन्धमादनप्रभृतिभिश्च वरकृतैः संस्कृतप्राकृतानां च काव्यानां लक्षणैर्दक्षिणापथं सनाथमकरोत् । नृपतिनिर्बन्धपरिणीतश्च ब्रह्ममयान् समग्रवाङ्मयाधारभूताननन्तमूलानचलकुलस्थितिविहितसन्निवेशानम्बुराशिगम्भीरानुज्ज्वलराजहंसोपग्रहप्रकाशतेजसो लोकानिव त्रीन् **सिंहविष्णुमनोरथातिलोभनाम्न**स्तनूजानजीजनत् । येषां गृहेषु प्राधीतपटुब्रह्मघोषःस्थानव्याख्यायमानसर्वशास्त्रध्वनिः , अङ्गनाजनचरणपद्मजल्पाकनूपुराहतभवनदीर्घिकाकलहंसकोलाहलः, सकलातिथिसार्थसन्तर्पणकलकलो, गन्धपरिमलभ्रान्तभृङ्गमण्डलीझङ्कारालङ्कृतिरभिमतगृहदेवाराधनपरपुरन्ध्रिमण्डलारब्धबहुविधोत्सवस्वनश्चपल्लवदानशक्तिघोषणापटह इव दिवानिशमिश्रितत्पदचतुरसञ्चरत्सरस्वतीभूषणरवमन्थरो दध्वान ।

मध्यमस्तु तेषां मनोरथ इव चिरेणोपपन्नः कलिजिगीषोर्धर्मस्य माहात्म्यवतो महितमहाशब्दौघपूरितान् महीभृन्मानितान् मर्यादारक्षणोचितान् महागुणरत्नराशिभाजो महा-

सत्त्वान् महोदधीनिव मध्यमो लोकश्चतुरो **दामोदरभवदास-सिंहविष्णु**(वीर) **दत्तनाम्नो** ब्रह्माधिष्ठितान् सुतानलमत ।

तेषां तु कनीयसो निसर्गशुद्धवृत्तस्य **वीरदत्तशर्मणो** ब्रह्मर्षेर्वसिष्ठस्येवारुन्धती सतीनाम(ग्र) गामिनी **गौरी** नाम **माठरसगोत्रा** ब्राह्मणी गृहिणीपदमध्यतिष्ठत् । स तस्यामनेक-दुहितृजन्मजातोद्वेगशान्तये तन्तुमेकं **दण्डिनामानमविन्दत** । पितुरस्य प्रेयसी सपत्नीपुत्र इत्यकृत्वा मत्सरं महानुभावा सप्तमाद्वर्षादारभ्य सरस्वत्येव सुप्रसन्ना दण्डिनमवर्द्धयत् ।

तस्मिंश्चोपनीते पठति तद्गुरुर्गुरुदिदृक्षयेव स्वरगात् । तस्मिंश्चान्तरे परचक्रपीडया पर्याकुलेषु द्रमिळचोळपाण्ड्येषु, परामृष्टासु कुलवधूषु, विरतेष्वग्निहोत्रेषु, विलुप्तेषु धान्यकूटेषु, विद्रुतेषु कुटुम्बिषु, जृम्भितेष्व........भिन्नासु मर्यादासु-छिन्नास्वारामपङ्क्तिषु, भग्नासु सभाप्रपासु, पर्यस्तासु सत्र-शालासु, निहतेषु धनिषु, प्रहतेषु कापथेषु, द्रमिलेष्व-वलीढेषु.......दिव कलौ कारयत्येकराज्यमुपरतप्रनष्टबन्धु-वर्गः प्रद्रु(म?) तप्रायपरिजनः प्रवृत्तवृत्तिक्षयो दुर्भिक्षक्षीण-कोशः कौशिकदारको **दण्डी** ....या देशान्तराण्यभ्रमत् । अवसच्च चिरमभिलक्षितेषु गुरुकुलेषु, अलभत चानवद्यां

विद्याम् । गरीयसीषु च ब्रह्मक्षत्रसंसत्स्वितरदु.......
....खातमाव......कस्य कल्पवृक्षक्रियाविस्मापितदुर्जयस्य **मान्धातृनाम्नः** स्थपतेः प्रशस्तवास्तु, शास्त्रार्थसारसा-मस्त्यसंहारोन्मीलितप्रयोगतन्त्र......... .... विस्तार-कुशलः षण्णवतिप्रसादविधिविशारदो यानासनशयनादि-नानाविकल्पनापटुः स्थितचरधारद्वीपज्वरव्यामिश्रसंज्ञानां षड्विधानां यन्त्रा(णाम)............ (तीयप्रयोक्ता षट्त्रिंशदाचार्य) गुणैरलङ्कृतो **ललितालयनामा** समस्तसूत्र-गृही वर्द्धकी तक्षकपक्षप्रती(क्षयं ? क्षयः)क्षत्रियैश्च संस्कृतः स्थपतिरभ्येत्य विरचिताञ्जलिरार्द्रदृष्टिर्निर्दिष्टायां भूमावुपाविशत् ।

दृष्टेऽपि तस्मिन् विस्मयस्पृशो जनस्य, 'अयं किल यन्त्रपुरुषैर्द्वारयुद्धमहीनमादर्शितवान्, अनेन किल अलीकज-लधरधारजलजालदन्तुरमन्तरिक्षं कृतम्, एष किल यन्त्रमय-मिन्द्रजालिकं कृतवान्, एष किल संख्येष्वसंख्यानां युगपदेव भिनत्ति शत्रुहस्तिनां मस्तकस्थलानि मुसलमात्राभिरिषुभिः, अमुना किल द्रमिडभाषया शुद्रकरचितमुपनिब(न्ध?द्धम्), अस्य किल पित्रा यवनानप्यतिशयानेन क्षुधितोऽयमिति

यन्त्रेणाभिधापितम्, अयं ततोऽप्यधिकः किल इत्येवमासन् विकसितकुतूहलाः प्रलापाः ।

प्रशान्ते च कलकले सकले स दण्डिनमवादीत् - ''अस्ति किञ्चिद् विज्ञाप्य(म् । अ) वसिता एव सर्वे नित्य-प्रमादशैथिल्याभ्यां शिल्पातिशयाः । यतोऽद्य त्वेवं प्रयोगले-शोऽपि विस्मयाय लोकस्य । युष्मादृशां तु ब्रह्मेन्द्रपराश-रप्रभृतिप्रणीतशास्त्रहृदयवेदिनां कियदिवैतस्मिन् नैपुणमपि । तदनुग्रहार्थमेव केवलम् अनुमहामल्लपुरम् उरुतरङ्गहस्त-संवाह्यमानपादपङ्कजस्योर्मिमालिनो भगवतो भुजगवरशय-नमनुगृह्णतः शैलस्य शार्ङ्गधन्वनः केनापि कारणेन मणिबन्ध एव भग्नो दक्षिणः करः । स तु मया प्रतिघटितः । किमसावतिमहद्भिः पूर्वाचार्यैस्तस्या दिव्याकृतेर्घटिताया अनुरूपंघटते न वेति द्रष्टुमर्हथ । न हि वः शक्यमस्मा-दृशामसाधारणेनाभ्यर्थितमकृत्वा स्थातुम्'' इति ।

अथ सन्निधावेवोपविष्टाऽधिष्ठानमिव सर्वसद्गुणानां, सर्व-स्वदानदीक्षयाप्यसन्तु(ष्टा ? ष्ट) त्यागशक्तिः स नित्यकला-समागमसभागृहं, सर्व (न्ना ? ना) गारिकानुकरणीय-लीलासौष्ठवः सर्ववीराग्रेसरो वीरवतामपरनामा रणमल्ल-

सेनापतिकुमारः सहपांसुक्रीडासम्भृतस्नेहराशिरब्रवीत् - ''आर्य, सम्भाव्य एवास्य शिल्पिवरस्य प्रणयः । बह्वाश्चर्याणि गिरिसमुद्रकाननानि । मित्रं च तवैष विश्वब्रह्मराशेः कल्पसूत्रटीकाकारस्य सकलविद्यानदीपूरवारिधेस्त्रिंशत्क्रतु-विभूतिभावितत्रयस्त्रिंशस्य शापानुग्रहसमर्थस्य ब्रह्मर्षेर्भवरात-नाम्नः पुत्रः, तत्पुत्राणां तत्समानमेधादिसर्वसम्पदां द्वितीयस्त्र-य्यामङ्गेष्वै (तिह्यकलासु) कवितायां चाद्वितीयः सुहृन्मत-निर्विकारदत्तहृदयो गुरुपरिचर्यापरः परममाहेश्वरो लब्धवर्ण-कर्णधारः कर्णमपि नापरा..........कस्त्यागशक्त्यातिक्रान्तो मन्त्रार्थतत्त्वव्यारव्यानचतुरश्चतुर्वेदवित् सर्वजनमातृभूतकरु-णावृत्तिर्मातृदत्तः तदा चैषा........ (करस्वामिनो देहभज (?) सहजकीर्त्तिराम्नायनिधिर..........भूमिदेवनिवहचूडा-मणिर्देवशर्मा त्वद्दर्शनाय केरलेभ्यः काः.........तदेषामपि सङ्कल्पानुकूलोऽयमारम्भो निर्विचारम.............परेद्युः सह मित्रजनैः श्रीजयन्तनारायणभजनानन्दप्रभृतिभिः सह.... .....लीनक्ष्माभृत्पक्षच्छेदाक्षमसहस्राक्षदै... .... वैरिणममरगणमसुरसैन्यसङ्गहो.......................... मदनेकपपोतकाकुलितवनं वनषण्डमिवोद्.................. श्चर्योद्भवकूटसाक्षिणमिवकालकूटादेरिण............ नभसो

भासुरभुजङ्गराजस्फुटफणारत्नचक्रवालकरालितं.............
......) सरिदङ्गनाभिसरणप्रकाशसौभाग्यराशिमम्बुराशिम्, आशीविषभोगभीषणैश्च रावणभुजदण्डैरिव राजताचलं कैलासमुल्लासिभिरुदन्वदूर्मिभिः स्पृश्यमानमूलं राजमन्दिरमुदीक्षमाणः, तरलतरङ्गभङ्गभग्नगर्भशुक्तिगर्भोन्मुक्तमुक्ताफलदलशबलवालुकेन शीतलगन्धोद्गन्धिमालिनापि मुकुलबकुलचक्रप्रवरलाञ्छितेन प्रचुरचूतपरिमलेन स्फीतसुरभिचम्पकाशोकवृक्षोत्पलपुन्नागतिलकसालसिन्दुवारवारितामोदेन क्रमुकनालिकेरमालिना जलधिवेलापथेन किञ्चिदन्तरमतिक्रम्य व्याकोशकुवलयदामश्यामलाभिर्लक्ष्मीकटाक्षमालाभिरिवलवणसागरतरङ्गराजिभिर्लङ्घ्यमानशरीरं दूरोत्थितफणासहस्रस्फुरितताम्रदृष्टिमालेन पुनरपि मधुकैटभदानवाभिपतनशङ्कानिरूप्यमादिशेव शेषेणोह्यमानं योगनिद्रामन्थरमुकुलितेक्षणप्रभावप्रवाहेण नाभिरन्ध्रमुक्तेनाश्चर्यसहस्रपत्रेणानुगृह्य माणकमलासनं भगवन्तमुत्फुल्लेन चक्षुषैक्षत ।

स्वं च हस्तयगलमयत्नेनैव कु(ड्मू) मलितमधापतिं (?) गुरुभक्तिभारनम्रमूर्धा निर्धौतात्मक(र्व?ल्म) ष इव तदङ्गस्पर्शपावनैः पारावारशीकरसलिलबिन्दुभिरवहितेन चक्षुषा-

न्ततस्तदर्चाशरीरमभिनिरूप्य क्वचिदप्यनधिगतघटनाप्रस्थानभेदस्तमेव स्थपतिमालोक्य 'अपचयितस्य पुस्तकर्मणः काष्ठेयम्, अत्र तु कस्त्वया प्रतिसंहितःकर' इत्यभाषत ।

स तु विनीतक्षमः शिल्पिवर्यः कृतार्थोऽहमेतावतेति रचिताञ्जलिरनंसीत् ।

अस्मिन्नेव चान्तरे झटितिकारिभिरदभ्रसंभ्रमभ्रमितपक्षपालिभिर्वेलोद्यानभ्रमरमण्डलैर्युगपदेव प्रत्युद्गतो, भगवन्नाभितामरसवासोद्भवभ्रान्तिहेतुरपरपारिजातोद्भेदसन्देहदायी, योगनिद्राचिरनिरुद्धरत्युत्सवोत्कण्ठमानलक्ष्मीनिःश्वासप्रसर सौरभ्यसंशयावहः शतमखपरिभुज्यमानदिग्वधूपरिमलायमानः प्रत्यङ्मुखो घ्राणलेपी कोऽपि दिव्यः सौरभातिशयोऽभ्यागमत् । किमिदमिति प्रबलविस्मयप्रहितदृष्टयः सर्व एव ते किमप्युल्लसत्प्रवालवल्लरीवलयपाटलमिवोन्मिषदुरगफणारत्नलावण्यलेप.................................
दौर्वपावकज्वालोपरक्तमिवोत्पतत्सपक्षपर्वतशिखराग्रलक्ष्य - कल्पवृक्षस्तबकताम्रमिव च सन्ध्यायमानं समुद्रोद्देशमद्राक्षुः । क्षणादिव.............(च पश्यतां तेषां) लोलकल्लोलमालोल्लासितोपस्रस्तं स्यन्दनचक्राधिकप्रमाणमुत्केसरपङ्क्ति किञ्चित्

पङ्केरुहं तदासीत् । आसीच्च पुनरच्युतचरणारविन्द-स्पर्श............(र? न्त्रेणैव दिव्यस्रगनुलेपनाभरणः) कृपाणधारामरीचिमञ्जरीभासुरैकबाहुरितरकरकलितरत्नोच्चित्रचर्म-मण्डलः प्रतिघ्नन्निव स्वतेजसार्कभासं कोऽपि विद्या........................(स च भगवन्तं प्रदक्षिणीकृत्य हेतिगर्भमञ्जलिमुपा) रचयत् । उत्पतनरंहःप्रेङ्खोलितप्रालम्ब-हारजालचलबालकमालबहलखड्गप्रभाम्बुवाहवाही सहसैव दिवस...............(तेस्तु लोकोऽतिमात्रविस्मयविस्मृता)न्तरात्मा निरन्तरोदश्वदुच्चरो(त?मा) श्वपुञ्जकश्चुकितश्चि-न्ताम् ।

अथ चित्रीयद्बलात्कृतचित्तसङ्गतः कथेतिहासरसास्वा-दरसिकः स्मितपूर्वाभिभाषी विशे............. (ल्यवन्ध्य-वागलभ्यरन्ध्रस्थूललक्षो) वि(ल?) क्षणाः कलासु, विनीतो विद्यासु, विस्रब्धः सुहृत्सु, विमुखः पापेषु, सुभगः सुकुमारश्चतुरः संविभागी कृपालुः शीलवानुदारसत्त्वः सत्यरतिश्चोलाभिज(नो विश्वामित्र) गोत्रः कृती रामशर्मा नाम बालमित्रं चित्तानुवर्तनेषु दा(धो?सो) दुर्नयनिवारणेषु गुरुर्विस्रम्भेषु हृदयमसुभिरपि स्पृहणीयायां प्रियभूमौ किल

दणिडनमवादीत् । ननु गौरीपुत्रस्यापि प्रत्यक्ष एवायम् । अध्यक्षयद्भिरप्यश्रद्धेयो गरीयानद्भुतोदयो यथेदमग्रेसरः कुसुमितलुज्जिहानेन(?) मिहिरमण्डलानुकारिणा रक्तपुण्डरीकेण पुनरमुष्य, पुष्करस्य परिणतिः पुष्करेक्षणचरणपद्मसम्पातानन्तंर केयूरिणी किरीटिनी मण्डलिनी मण्डलाग्रणी (चे?चो) दगान्मरुत्वत्पथम् । अद्यत्वेवं पुनरीदृशानामसुलभदर्शनत्वादलघुविस्मयप्रसरभारपीडितं नो हृदयमलमसि खल्वनुमानगत्या विदूरमुन्नेतुम् । अत इह कथमवकल्पयत्यत्रभवतो मतिरिति ।

स तं प्रत्यवोचत् - सखे ! न(तु? नु) सर्वेषामेव नः समानं दर्शनम् । इयदिह शक्यमुन्नीयावगन्तुम् - 'एव कोऽपि नभश्चरेश्वरः कस्यापि रोषणस्य महर्षेः पुष्पसम्बन्धापराधापकारितादनुव्याहारादम्बुरुहत्वमवाप्याम्बरादम्भसां निधौ पतितः स्रोतोभिर्वा स्थलादुपहृतः कालकल्पमनल्पं वारिधेः क्षारवारिणि परिभ्रम्यस्यापि हि मेऽस्मिन् विस्मयवस्तुनि जिज्ञासया समाक्रान्तमेव हृदयम् । तदेहि गच्छाम इति सह सहायैः काञ्चीमेव न्यवर्त्तत ।

तदाश्चर्यश्रवणरागावर्जितमनोभिस्तु मातृदत्तरामशर्मप्रभृतिभिः प्रियसखैर्मुहुर्मुहुः प्रेर्यमाणो गणरात्रकृतात्मशोभनो

द्वादश्यामश्रान्तभक्तियोगः कल्पोक्तेन विधिना विधाय विष्णुपूजां दर्भशयनमध्यशेत । तथा शयानं चाशरीरा सरस्वती स्वप्ने एनमन्वग्रहीत् । " वत्स ! समृद्धं ते समीहितम्, सुप्रसन्नस्ते सुरासुरगुरुस्त्रयीशरीरस्त्रिभुवनपतिस्त्रिधामा । प्रतिभातु तवैतदाश्चर्यभूतं सर्वपुरुषार्थोपदेशगुरु सर्वद्वीपवृत्तान्तबहुरसं सर्वकलाकलापगर्भगम्भीरं सर्वसमयरससम्भेदसम्मतं सर्वादिराजवंशवर्णनमनोहरकथं सर्वदेवासुरवृत्तकीर्त्तनाद्भुतं सर्वमनुजगन्धर्वसिद्धविद्याधरेश्वरस्य **राजवाहननाम्नो** (.... ....पारमत् । उपारमत यामिनी । विस्मयप्रतिबुद्धस्य चास्य लोत्......) देवजलाप्लुतः सुचिरोपस्थितपूर्वसन्ध्यः स्वनुष्ठितभगवदाराधनः स्वादुचतुः समान(?) सन्तर्पितद्विज (प?व) रः स्वयं च प्राशितहविष्याशनः प्रशस्तमङ्गल्यवेषः शुश्रूषवे सुहृद्गणाय **कथामवन्तिसुन्दरीमाचिरव्यासुरि**त्यभाषत । युष्मत्प्रार्थितानुष्ठितप्रयत्नेन मया मधुनरकारिष्टकेशिकंसध्वंसनस्य त्रिभुवनैकमङ्गलस्य भगवतो भक्तभयहरणविधिविचक्षणस्या(म्बुजेक्षण) स्य प्रसादादम्बुनिधावम्बुजस्याम्बरेचरत्वप्राप्त्यवसानमद्भुतमतिमहत् कथाशरीरं दृष्टम् । अस्ति चेत् कुतूहलमयमहं कथयामि । श्रूयताम् :—

ಪ್ರೊ. ಸಾ. ಕೃ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಸ್ಮಾರಕ ನಿಧಿ

E-mail : drsrsudarshan@gmail.com

ಸದಸ್ಯರು :

ಶ್ರೀಮತಿ ರಮಾ ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್
ಶ್ರೀಮತಿ (ಡಾ.) ಉಮಾ ಅನಿಲ ಕುಮಾರ್
ಸಾ. ರಾ. ಸುದರ್ಶನ್

ಈಗಾಗಲೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು :

1. ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
2. The Three Acharyas: Sankara, Ramanuja, Madhva.

ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು :

1. ಬೌದ್ಧ ಕಥೆಗಳು
2. ವೇದದಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳು
3. ಪುರಂದರ ದಾಸರು
4. The Teachings of the Buddha-Volume II containing the First Discourse of the Buddha and Telakataha Gatha,etc.
5. Upanishads-an outline
6. Jainism